

Jaarverslag 2023

**Vereniging
Natuur en Milieufederatie Gelderland**

Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland

Oude Kraan 72

6811 LL Arnhem

KvK nummer 41046129

maart 2024

De Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland wordt ondersteund door de provincie Gelderland en de Nationale Postcode Loterij.

Wij worden gesteund door

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Bestuursverslag	3
Doelrealisatie - inhoudelijk verslag.....	7
Resultaten per project	8
BIODIVERSITEIT NATUUR EN LANDSCHAP	8
LANDBOUW EN VOEDSEL.....	11
KLIMAAT EN ENERGIE	13
LEEFOMGEVING EN PARTICIPATIE	15
COMMUNICATIE EN NETWERKEN.....	16
Al 25 jaar steun van de Postcode Loterij	17
Begroting 2024	18
Financieel jaarverslag 2023	19
Toelichting jaarrekening 2023	20
Balans per 31 december 2023	23
Staat van baten en lasten over 2023	25
Kasstroomoverzicht over 2023.....	26
Grondslagen van waardering en resultaatbepaling.....	27
Toelichting op de balans en voorstel resultaatbestemming.....	31
Toelichting op de staat van baten en lasten.....	35
Verdeling uitvoeringskosten naar bestemming/beschikbaar voor doelstelling.....	38
Overige toelichtingen	39
Overige gegevens.....	41
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	41
Bijlage 1: Verantwoording bijdrage fonds provinciale milieufederaties.....	46
Bijlage 2: Overzicht ontvangsten 2023 van Stichting De Natuur en Milieufederaties	47
Bijlage 3: Verantwoordingsverklaring vereniging Natuur en Milieu Gelderland.....	48
Bijlage 4: Geregistreerde klachten Natuur en Milieu Gelderland 2023	50
Bijlage 5 : Verslag externe vertrouwenspersoon 2023.....	51

Voorwoord

In dit jaarverslag doen wij verslag over onze inhoudelijke en financiële resultaten. Tussen de regels door kunt u lezen dat het een bewogen jaar is geweest.

Wij hebben extra inzet gedaan op communicatie om onze zichtbaarheid te vergroten en te laten zien hoe wij bijdragen aan een mooi en duurzaam Gelderland.

We hebben kennis gemaakt met vele nieuwe Statenleden en -fracties, evenals met gedeputeerde H. Zoet voor natuur, landbouw en vitaal landelijk gebied.

We hebben een intensieve actie opgezet waaruit ruim 90 steunbetuigingen van professionele relaties voort zijn gekomen.

We konden nieuwe leden en lidorganisaties verwelkomen.

Dit alles vanwege de verwachte besluitvorming rond onze provinciale subsidie en ondersteuning van ons werk.

Zeer recent, eind januari 2024, is het besluit bekend gemaakt. Er zal 56% worden gekort op de provinciale bijdrage aan Natuur en Milieu Gelderland. Natuurlijk zijn we blij dat er een subsidierelatie in stand blijft, maar de korting is een harde klap die een langere periode zal vergen om de gevolgen op te kunnen vangen.

Het was ook een bewogen jaar wat betreft het team. Niet eerder hadden we met zoveel uitval te maken. Het organiseren van waarneming, extra inhuur, begeleiden van re-integratie en bovendien werving en selectie vanwege uitstroom die er ook was, legde druk op de andere collega's. De sfeer is goed en we werken met plezier, maar de onrust is nog niet opgelost.

Deze ontwikkelingen wierpen een schaduw over 2023. Gelukkig was dat geen belemmering voor het behalen van mooie resultaten. Het is daarom de moeite waard om verder te lezen in dit jaarverslag.

Margreet van Gastel, voorzitter
Petra Souwerbren, directeur

Jaarbericht 2023

Wij hebben het Jaarbericht 2023 uitgebracht. Dat is een geïllustreerd verslag van ons werk, onze impact en de voortgang in projecten. Het jaarbericht is toegankelijker dan het formele jaarverslag.

Het Jaarbericht 2023 vindt u [hier](#).

Voorliggend jaarverslag dient ter formele verantwoording.

Impact

Wij werken samen met onze landelijke koepel aan een impactmeting, die is opgebouwd uit gegevens van alle individuele provinciale federaties.

[Klik hier voor de Impactmeting.](#)

Bestuursverslag

Onze missie

Onze droom is een provincie met een afwisselend landschap, rijke biodiversiteit, ruimte voor de natuur en een schoon milieu voor nu en later.

Een provincie waarin bedrijven energieneutraal en circulair zijn, waar burgers genieten van schone lucht, stilte en een donkere nacht.

Een provincie waarop haar inwoners trots zijn.

Rollen en werkwijze

Natuur en Milieu Gelderland doet haar werk vanuit verschillende rollen, al naar gelang wat nodig is om de doelen te bereiken. Wij inspireren mensen, bedrijven en overheden op weg naar een duurzame samenleving. Wij treden op als aanjager, verbinder en als het nodig is als luis in de pels. Onze manier van werken is constructief, kritisch en oplossingsgericht. Onder leiding van de directeur werkt het bureau dagelijks aan de doelen die samen zijn geformuleerd. Het bestuur ziet erop toe dat dit gebeurt volgens de afspraken in het strategisch plan en het jaarplan.

Onze doelstelling kunnen wij alleen bereiken door samen te werken met een achterban die continu groeit en bijdraagt aan onze missie. Wij werken per thema met diverse partners samen, zowel overheden als organisaties, inwoners en bedrijven. Wij vervullen een provinciale koepelfunctie voor bijna honderd aangesloten lokale en regionale natuur- en milieuorganisaties.

Doel conform onze statuten

Natuur en Milieu Gelderland heeft ten doel de bevordering van natuurbehoud, landschapsbescherming en milieuzorg in de provincie Gelderland, alles in de meest ruime zin.

De Vereniging streeft dit doel na, onafhankelijk van enige politieke, levensbeschouwelijke of maatschappelijke overtuiging.

Verantwoording

Het bestuur van Natuur en Milieu Gelderland past voor de verantwoording de richtlijnen Goede-doelenorganisaties RJ 650 toe.

Financieel beheer en controle

Natuur en Milieu Gelderland zet zich in voor maatschappelijke doelen en heeft geen winstoogmerk.

De financiële administratie is deels in eigen beheer gedaan, deels uitbesteed aan De Lorijn Accountants en Belastingadviseurs. De salarisadministratie is uitbesteed aan De Lorijn Accountants en Belastingadviseurs.

De accountantscontrole is uitgevoerd door Register Accountant J. Peeters van FreshFinance. De controleverklaring is in de jaarrekening opgenomen.

CBF-keurmerk en ANBI

Natuur en Milieu Gelderland heeft sinds 2002 het CBF-keurmerk voor goede doelen. De laatste hertoetsing is recent met erkenning uit 2023.

Gegevensbescherming

In 2019 is met het oog op de Algemene Verordening Gegevensbescherming een nieuw databeveiligingsbeleid geïmplementeerd, waaronder een gebruikersrichtlijn voor alle medewerkers voor het veilig omgaan met persoonsgegevens.

Medewerkers krijgen alleen toegang tot gegevens waar zij uit hoofde van hun functie toegang tot moeten hebben.

Een privacyverklaring op de website geeft inzicht in welke persoonsgegevens Natuur en Milieu Gelderland opslaat, met welk doel en hoe deze zijn te zien of te verwijderen. Daarnaast zijn alle gegevens op computers als ook de back-up beveiligd met wachtwoorden. Hiermee voldoet Natuur en Milieu Gelderland aan de bovengenoemde Algemene Verordening.

Risico's en onzekerheden

Met ingang van 2025 zal de basissubsidie van provincie Gelderland 56% lager zijn dan voorgaande jaren. De provincie heeft de intentie uitgesproken met ons te onderzoeken welke financiële bijdragen vanuit andere programma's dan natuur mogelijk zijn. Hierover bestaan echter op dit moment geen zekerheden.

Voor het uitvoeringsprogramma van Platform Natuurinclusieve landbouw Gelderland is verlenging met 2 jaar aangevraagd. Formele vaststelling van een besluit daaromtrent geschiedt door Provinciale Staten (PS) in april 2024. Het advies aan PS zal zijn om in te stemmen met verlenging.

Vooruitblik naar 2024

In 2024 is de basissubsidie voor het laatste jaar onder de meerjarenafspraken 2020-2024. Er is toestemming om dit subsidiebedrag zo nodig deels aan te wenden vanwege organisatiekosten voor transitie naar de fors lagere subsidie.

In de begroting 2024 is een acquisitieopgave opgenomen die niet veel afwijkt van voorgaande jaren. Wel is aan de orde dat er 'minder ijzers in het vuur zitten' dan voorheen, mede als gevolg van de grote tijdsinvestering die is gedaan rond besluitvorming over de basissubsidie. Derhalve is er een risico dat projectbaten later en in mindere mate worden verworven dan gewenst.

Organisatie

De organisatie van Natuur en Milieu Gelderland bestaat uit de Algemene ledenvergadering (ALV), het bestuur en het professioneel bureau. De ALV stelt als hoogste orgaan het werkplan en het jaarverslag vast en benoemt/ontslaat bestuursleden. Het bestuur bestuurt op hoofdlijnen en is namens de leden eindverantwoordelijk voor het in alle opzichten reilen en zeilen van Natuur en Milieu Gelderland. Het bestuur is namens de leden werkgever voor de directeur. De directeur verzorgt de dagelijkse leiding van het professioneel bureau en bereidt de P&C-processen voor. De directeur legt verantwoording af aan het bestuur.

De werkorganisatie bestaat uit medewerkers voor secretariaat, administratie, directie, communicatie, projecten en inhoud.

Bestuur

Het bestuur van Natuur en Milieu Gelderland bestond per 31 december 2023 uit 4 leden.

Bestuursleden en hun zittingsperiode

Naam	Functie	Benoemd per	Aftredend uiterlijk
Mw. M.J. van Gastel	Voorzitter	april 2023	april 2031
Dhr. L.J.M.G. Dortmans	lid	november 2018	november 2026
Mw. H. Engels	Lid	april 2023	april 2031
Mevr. Y. Kleefkens	penningmeester	november 2017	november 2025
Mevr. A.L. Penninx	lid	april 2022	gestopt per december 2023
Dhr. D.H. van Uitert	voorzitter	april 2015	gestopt per april 2023

Benoeming Bestuur

Een bestuurslid wordt benoemd voor een zittingsperiode van 4 jaar. Bestuursleden kunnen éénmaal voor een aansluitende periode worden herbenoemd. Het bestuur draagt kandidaat-bestuursleden voor aan de Algemene Ledenvergadering. Bestuursleden worden benoemd door de Algemene Ledenvergadering bij meerderheidsbesluit.

Relevante hoofd en nevenfuncties leden bestuur en directie

Naam	Hoofdfunctie	Nevenfunctie
Mevr. M.J. van Gastel		<ul style="list-style-type: none"> - Voorzitter Raad van Toezicht Musis en Stadstheater Arnhem - Voorzitter Raad van Commissarissen Energiefonds Overijssel - Voorzitter Prodesse Conamur Arnheems Historisch Genootschap sinds 1792 - Voorzitter Raad van toezicht 2Switch - Voorzitter bestuur Natuur en Milieu Gelderland - Lid Raad van Advies GBC Nederland - Voorzitter Nederlands Watermuseum - Voorzitter Bestuur, Hoeve Klein Mariëndaal Zorgboerderij en Theeschenkerij - Voorzitter Vrienden van Sonsbeek - Lid bestuur Ortus-Kweekland - Vice-voorzitter Liberaal Groen - Lid Algemeen Bestuur, Klimaatverbond - Lid Raad van Toezicht Cirtex, circulair textiel Rivierenland - Lid jury SustaineBul, duurzaamheidsprijs Studenten voor morgen
Mevr. H. Engels	Bestuursvoorzitter De Coöperatieve Betuwse Fruitmotor UA	<ul style="list-style-type: none"> - Voorzitter Stichting Streekontwikkeling Betuwe De Fruitmotor - Directeur van Be Forward Business Innovation BV
Mevr. Y. Kleefkens:	Eigenaar Scolly, innovatiespecialist in de energietransitie; MT-lid ValleiEnergie Advies en Projecten	
Dhr. L.J.M.G. Dortmans	Algemeen directeur NowayCE	
Mevr. P.S. Souwerbren	Directeur Natuur en Milieu Gelderland	<ul style="list-style-type: none"> - Lid RvT Good Fish Foundation; - Koördigent - Lid bestuur stichting CLM Belangen (tbv CLM Onderzoek en advies)

Functioneren en beloning bestuur

In 2023 is door het bestuur van Natuur en Milieu Gelderland zeven maal vergaderd. Vijf maal een reguliere vergadering, tweemaal een extra vergadering inzake herijking provinciale begroting respectievelijk opzegging directeur. Het lidmaatschap van het bestuur is op onbezoldigde basis. Er bestaat de mogelijkheid om reis- en eventuele verblijfskosten te declareren.

Bureau en medewerkers

In 2023 bestond de formatie uit gemiddeld 9,1 FTE. Er hebben diverse mutaties in het team plaatsgehad. De trend in de formatie over 5 jaren is onderstaand weergegeven.

Jaar	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal fte	7,79	7,62	8,24	8,80	9,1

Beloning

Voor de beloning kent Natuur en Milieu Gelderland eigen arbeidsvoorwaarden die m.i.v. 2022 worden afgeleid van de lonen uit de CAO Bos & Natuurbeheer/de Landschappen, omgerekend naar 38 uur/week. Het functieboek uit 2022 ligt ten grondslag aan de inschaling. De bezoldiging van de directeur maakt onderdeel uit van dit loongebouw.

Ziekteverzuim

We hebben voor het 2^e jaar op rij te maken met een ongekend hoog ziekteverzuim. Gemiddeld ziekteverzuim lag in 2023 op 13,36%. In 2022 was het verzuimpercentage gemiddeld 9,99%.

Het hoge verzuim is met name veroorzaakt door langdurige ziekte bij meerdere medewerkers. Daarvan was het grootste deel niet-werkgerelateerd. Werkgerelateerde uitval had mede te maken met de onzekerheid omtrent de financiering en grote inzet voor lobby daarbij. Tenslotte zien we dat het voor nieuwe medewerkers moeilijk is om hun werk af te bakenen en met zelfstandigheid aan de slag te kunnen. Maatregelen die we hebben genomen om nieuwe mensen te begeleiden bestaan uit de combinatie van senior medewerkers die een nieuwe collega begeleiden, een intervisiegroep met externe begeleider, aanbod van de NMF Academy voor deskundigheidsbevordering, werkbesprekingen in thema- of projectteams en periodieke voortgangsbesprekingen met leidinggevenden.

Vrijwilligers en stagiaires

Het bureau van Natuur en Milieu Gelderland werkt met stagiaires en vrijwilligers.

Voor stagiaires sluit de onderwijsinstelling met Natuur en Milieu Gelderland een stage-overeenkomst af. Voor vrijwilligers en stagiaires geldt een regeling voor declaratie van onkosten.

Binnen de vereniging zijn veel mensen onbezoldigd actief: in het bestuur, bij lidorganisaties of voor specifieke acties.

Duurzame bedrijfsvoering

De Natuur en Milieu Gelderland wil het goede voorbeeld geven. Dat doen wij op het gebied van inkoop en bankieren. We kopen duurzaam in voor kantoorpapier (FSC), koffie en thee (Bio en Fairtrade), schoonmaak (biologisch afbreekbaar).

Voor (externe) bijeenkomsten streven we naar regionale, vegetarische/veganistische en biologische catering. Natuur en Milieu Gelderland heeft een betaalrekening bij Triodos bank. Daarnaast hebben we een spaarrekening bij ASN. Omwille van risicospreiding houden we de rekening bij ING aan.

Vanaf 1 oktober 2020 is het bureau, samen met IVN, kantoorhoudend in een verzamelkantoor aan de Oude Kraan 72 in Arnhem.

Klachtenprocedure

Natuur en Milieu Gelderland heeft een klachtenprocedure; deze staat [hier](#) op de website van Natuur en Milieu Gelderland.

In 2023 hebben wij geen klachten ontvangen.

Integriteitsbeleid

De gedragscode Integriteitsbeleid van Natuur en Milieu Gelderland is in 2020 vastgesteld en toegepast. In deze gedragscode is vastgelegd hoe we omgaan met waarden en normen, wat ieders rollen en verantwoordelijkheden zijn en hoe het integriteitsbeleid ingevoerd, geborgd en gehandhaafd wordt binnen de organisatie. Deze gedragscode vormt de kapstok waaraan alle regelingen en instrumenten voor integriteit opgehangen kunnen worden. Deze gedragscodes staan op de [website van Natuur en Milieu Gelderland](#).

In het Teamoverleg van september 2023 is een presentatie gehouden over integriteit.

In 2023 zijn er bij Natuur en Milieu Gelderland geen meldingen van schendingen van het integriteitsbeleid binnengekomen.

Doelrealisatie - inhoudelijk verslag

Resultaat 2023 in een oogopslag			
Groen: Resultaten zijn behaald			
Oranje: resultaat is gedeeltelijk of afwijkend behaald			
Rood: Resultaat is niet of in mindere mate t.o.v. planning			
Naam Project	Financieringsbron	Realisatie 2023	Opmerking
BIODIVERSITEIT NATUUR EN LANDSCHAP			
Provinciaal beleid – stikstof, biodiversiteit, landschap, bos	Budgetsubsidie		
Zuinig en duurzaam ruimtegebruik	Budgetsubsidie		
Duurzaam waterbeheer	Budgetsubsidie		minder sectorale activiteit vanwege VLGG
Nacht van de nacht	Budgetsubsidie		
Gelderse regio's – ruimte, landschap, biodiversiteit			
<i>Masterplan IJsselvallei</i>	Budgetsubsidie		
<i>Coullisselandschap Achterhoek</i>	Budgetsubsidie		onvoldoende menskracht en actuele aanleiding
<i>Fruitedelta/ Rivierengebied</i>	Budgetsubsidie		
Plan Boom Gelderland	NPL vrij		loopt maar oorspr aantallen worden niet gehaald
Aanvalsplan landschapselementen, fase 2-b	Diverse overheden		
Brongebied Grote Wetering (IJsselvallei)	Opdracht		uitvoering is vertraagd
Duurzame omgevings- en bestemmingsplannen en vergunning	Opdrachten/donaties		
Beroepsprocedures	donaties en contrib		
Regio's/ Renkums beekdal procesregie	NPL vrij		Verkenning goed afgerond echter geen vervolg
LANDBOUW EN VOEDSEL			
Good Food Club - korte keten	Budgetsubsidie		
Menu Morgen Gld ism Greendish	Opdracht		
Boer en Buur met Natuur	NMF		
Vitaal Platteland	Budgetsubsidie		
Uitvoeringsprogramma Natuurinclusieve landbouw Gelderland			
<i>Advisering in projecten olv partners</i>	Projectsubsidie		
<i>Gelderse biodiversiteitsmonitor</i>	Projectsubsidie		
<i>Lokale netwerken boeren en burgers</i>	Projectsubsidie		
<i>Voedselbouw en agroforestry</i>	Projectsubsidie		
<i>Governance en programmteam</i>	Projectsubsidie		
<i>Platform en communicatie</i>	Projectsubsidie		
Landbouwakkoord	Budgetsubsidie		
KLIMAAT EN ENERGIE			
Landelijk NMF Loket	NMF		
Klimaatneutraal Gld en GEA			
<i>Energietransitie, duurzame bronnen en netwerkontwikkeling</i>	Budgetsubsidie		agv onderbezetting iets minder inzet gepleegd
<i>Stimuleren en adviseren wind- en zonne-energie</i>	Budgetsubsidie		
NPLG - klimaataspecten irt natuur, landschap, grondgebruik	Budgetsubsidie		is betrokken in onze inzet voor VLGG
Klimaatadaptatie verstedelijking - groenblauw	Budgetsubsidie		agv onderbezetting uitvoering va 2e helft '23
Natuurinclusieve energietransitie Gld	Opdracht		meeste uitvoering in '24
Participatiecoalitie: inbreng voor RESsen en bevorderen woningen op weg naar aardgasvrij			
<i>RES Regionale inbreng lokale PC-vertegenwoordigers</i>	NMF		
<i>RES Ondersteuning van en inbreng vanuit lokale (bewoners-)</i>	NMF		
<i>RES Kennisprogramma RES</i>	NMF		
<i>AGW Beg. bewonersinitiatieven en coll. verduurzamingsmaat</i>	NMF		
Circulair/ Project Repair keten	NPL vrij		Mooi project ontwikkeld; acquisitie niet geslaagd
Wasbare luiers	NMF		
Circulaire economie Gld (Services, Circles, ambachtscentra)	NPL vrij		
Energietuin Langenberg	Opdracht		
Energietuinen koepel	NMF		
LEEFOMGEVING EN PARTICIPATIE			
Geef om Gelderland			
<i>Activiteitenprogramma</i>	Budgetsubsidie		
<i>Helpdesk</i>	Budgetsubsidie		
<i>Jongerenparticipatie</i>	Budgetsubsidie		
<i>Lokaal omgevingsbeleid en actieve participatie</i>	Budgetsubsidie		
Activiteitenfonds	NPL vrij		
Luchtvaart	Budgetsubsidie		
Schone Lucht Gelderland	Budgetsubsidie		
Schone Lucht Arnhem	Opdracht		
Meerjarenstrategie '25-'28, participatie leden, team, relaties	Contributies en giften		
COMMUNICATIE EN NETWERKEN			
Werving en binding leden en lidorganisaties	Budgetsubsidie		
Werving en binding burgers en bedrijven	Donaties/ NPL		
Communicatie (declarabel)	Budgetsubsidie		
Verkiezingsmanifest Prov verkiezingen	NPL vrij		
Bestuurlijke Overleggen	Budgetsubsidie		
Natuur en landschapsoverleg	Diverse		
Samenwerking Natuur en Milieufederaties	NPL vrij		

Resultaten per project

Doel en doelgroepen	Gerealiseerd resultaat 2023
BIODIVERSITEIT NATUUR EN LANDSCHAP	
Provinciaal beleid stikstof, biodiversiteit, landschap, bos	
<p>Doel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beleid en uitvoering voor versterking van natuur en uitbreiding van het bosareaal en landschap(selementen) met aandacht voor biodiversiteit en klimaatdoelen. - Beleid en uitvoering voor het terugdringen van stikstofdepositie op kwetsbare natuur. 	<ul style="list-style-type: none"> - Publicatie uitgebracht en werkbezoek rond robuust systeemherstel, voor gecombineerde aanpak van natuurherstel, watersysteem, landschap en functies in het landelijk gebied. - Actieve inbreng t.b.v. VLGG voor aanpak en doelen. Mede daardoor zijn de natuurdoelen en benodigde maatregelen goed in de concept-tekst voor VLGG opgenomen. - Coördinatie inhoudelijke voorbereiding, afstemming en vertegenwoordigingen sector Natuur m.b.t. VLGG. - Inbreng via ambtelijk en bestuurlijk overleg provinciaal en regionaal. - Deelname aan begeleidingsgroep provinciale uitwerking voor participatie in VLGG. - Inbreng t.b.v. afronding diverse inhoudelijke bouwstenen.
Zuinig en duurzaam ruimtegebruik	
<p>Doel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Duurzame bedrijvigheid, logistiek en infrastructuur, met aandacht voor herstructurering van traditionele bedrijventerreinen, beperking automobiliteit en ontwikkeling gericht op brede welvaart. - Duurzame verstedelijking met ruim aandacht voor herstructurering bestaand stedelijk gebied. <p>Doelgroep: Gemeenten, RPW-regio's, economic boards, ondernemers.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sessie georganiseerd voor verdieping met de achterban over toekomst Gelderland aan de hand van de Ruimtelijke Verkenningen van het PBL. - Inbreng geleverd voor de verstedelijkings-opgave i.o.v. het rijk en provinciale aanvullende ruimtelijke opgaven. - Op diverse momenten aandacht gevraagd voor het ontbreken van een rol voor stakeholders (niet-overheden) in dit proces. - We zijn er in geslaagd voor het vervolgproces een betere positie te verwerven voor het leveren van inbreng, m.n. via de regio's.
Duurzaam waterbeheer	
<p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Effectief beleid en aanpak voor duurzaam waterbeheer en klimaatadaptatie. - Bevorderen waterbergend vermogen van gebieden. - Verminderen negatieve effecten klimaatverandering voor biodiversiteit. <p>Met wie: Provincie, waterschappen, regio's, terreinbeheerders, Vitens, LTO.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Met de tbo's samen inbreng geleverd voor Aanpak Droogte (scenario-studie en vertaling naar beleid) en over aanpak concrete gebieden t.b.v. de Achterhoek. - Deelname proces Adaptieve Strategie Drinkwaterwinning en klankbordgroep uitbreiding winlocatie Fikkersdries. - Overleg met Vitens en werkgroep Renkumse Beekdal over acties voor drinkwaterbesparing. - Inzet voor integrale aanpak van systeemherstel, zie onder inbreng voor provinciaal beleid.
Nacht van de nacht	
<p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bevorderen bewustzijn van bedrijven en breed publiek omtrent het belang van duisternis. <p>Doelgroep: Burgers, ondernemers, overheden.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 41 activiteiten in Gelderland met 1500 bezoekers. - 4 'verduisterde' gemeenten (Nijmegen, Rheden, Oost-Gelre en Hatten). - 2 gemeenten die structurele aanpassingen wensen. - ruime media-aandacht (waaronder een radiodrieluik voor Omroep Gelderland) . - Inhoudelijke bijeenkomst Nacht van de Veluwe voor recreatieondernemers en gemeenten.

Gelderse regio's – Duurzame ruimtelijke ontwikkeling met versterking van natuur en landschap	
Masterplan IJsselvallei	
Doel: Natuur- en milieubelangen inbrengen, koppelkansen signaleren en inbrengen. Met wie: Projectgroep en stuurgroep IJsselvallei.	<ul style="list-style-type: none"> - Deelname aan projectgroep en Stuurgroep IJsselvallei. - Uitwerking projectenprogramma. - Voorbereiding samenwerkingsovereenkomst en toetreding gemeenten Hattem, Epe, Brummen, Apeldoorn. Deze SO is in januari 2024 getekend en bestendigt onze inbreng als natuurpartner voor uitvoering van de uitnodigingsagenda van het Masterplan IJsselvallei.
Coulistlandschap Achterhoek	
Doel: Behoud en versterking van biodiversiteit stevig verankeren in het beleid en uitvoering van gemeenten.	<ul style="list-style-type: none"> - Agendalid van het natuur- en landschapsoverleg Achterhoek. - Geen eigen activiteiten uitgevoerd.
Fruitedelta/ Rivierengebied	
Doel: Landschap en duurzame landbouw als uitwerking van de gebiedsagenda.	<ul style="list-style-type: none"> - Deelname aan projectteam en bestuurlijke Begeleidingscommissie - Belangen biodiversiteit, landschap en groen-blauwe dooradering ingebracht in Gebiedsagenda. Groene bedrijventerreinen geagendeerd. Gebiedsagenda is vastgesteld.
Plan Boom Gelderland	
Doel: Organiseren en bevorderen aanplant bomen in Gld. Met wie: Stichting Landschapsbeheer Gelderland. Doelgroepen: O.a. gemeenten, boeren, particulieren.	<ul style="list-style-type: none"> - Uitdeelactie voor vogelbosjes Zutphen - 2595 aangeplante bomen/struiken. - Uitvoering i.s.m. SLG.
Aanvalsplan landschapselementen, fase 2-b	
Doel: Productontwikkeling voor financiering, beleid, beoordelingskader en regionale uitwerking, gericht op start uitvoering. Met wie: Partners Rijk, provincies, partners Deltaplan, gebiedspartijen, private partijen.	<ul style="list-style-type: none"> - Kennisrapporten opgeleverd over Landschapsfondsen, instrument Verevening in gebiedsontwikkeling, onderbouwing van kentallen, bijdrage aan doelen voor stikstof, klimaat, biodiversiteit. - Advies gerapporteerd voor beleid van provincies en gemeenten. - Uitwerking groen-blauwe dooradering in het NPLG. - CoP met regionale pilots in Zuid-Holland, Brabant en Flevoland. - Inspiratiebijeenkomst met bijna 200 stakeholders uit het hele land. - Programmering door waterschappen in combinatie met taken voor biodiversiteit en KRW. - Overdracht trekkerschap aan de werkorganisatie van Deltaplan Biodiversiteitsherstel.
Brongebied Grote Wetering (IJsselvallei)	
Doel: <ul style="list-style-type: none"> - Vernatting van het brongebied en meekoppeling van bosaanplant, landschapsversterking en kansen voor recreatie en biodiversiteit. - Afronden verkenning en organiseren implementatie. Met wie: Gebiedspartners.	<ul style="list-style-type: none"> - Uitwerking projectaanpak voor realisatie landschapsversterking met lokale "stakeholdercoalities". - Opdrachtverlening gerealiseerd om dit uit te voeren. - Enthousiasmeren en ondersteunen lokale stakeholders voor uitvoering. Uitwerken maatregelen voor biodiversiteit, klimaatadaptatie en verduurzaming landbouw. - Dit project loopt tot eind 2025.

Duurzame omgevings- en bestemmingsplannen en vergunningen	
<p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het belang van natuur, landschap, water en duurzame drinkwatervoorziening in bestemmingsplannen en andere ruimtelijke/projectplannen is geborgd. - Duurzaam ruimtegebruik in diezelfde plannen is geborgd. - Milieukwaliteit op het gebied van bodem, lichthinder, lucht en geluid is geborgd. <p>Doelgroepen:</p> <p>Gemeenten (en eventueel andere overheden) en in tweede instantie de initiatiefnemers zoals bedrijven en particulieren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Met succes gepleit voor het verbreden van de onderzoeksscope van het nut-en-noodzaak onderzoek voor de Goederenvervoercorridor Noordwest Europa (GNOE). Dit onderzoek behelst mogelijk keuzen voor de noordelijke aftakking van de Betuweroute, die nu nog over bestaand spoor loopt. - Natuurbelang behartigd in diverse overleggen en klankbordgroepen zoals voor de Recreatiezonering Veluwe, het project Natuur en Vakantieparken en bij verschillende processen over afzonderlijke initiatieven zoals op het Pro Persona-terrein te Wolfheze, rondom de Veluwezoom. - Onze deelname in de vaststellingsovereenkomst van het project Parklaan Ede loopt ten einde. In 2023 is de uitvoering van deze weg voortgezet en deze is nu bijna klaar. - Samen met SME Ede inbreng geleverd over de laatste infrastructurele keuzen en over de inrichting van groene, natuurlijke bermen, de ecologische kruising e.d. - Als voorbereiding op de nieuwe omgevingswet hebben wij een studiemiddag voor natuurorganisaties georganiseerd. Deze wordt begin 2024 herhaald voor onze lidorganisaties. - Het provinciale beleid t.a.v. Groene Ontwikkelingszones gemonitord en de provincie aanbevelingen gedaan over aanpassingen.
Microplanologie i.o.v. Vitens en SBB	
<p>Doel:</p> <p>Beschermen drinkwaterbelang resp. natuur bij ruimtelijke plannen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ruimtelijke plannen beoordeeld m.b.t. grondwaterbelangen - De samenwerking versterkt met omgevingsmanagers van Vitens. - Advies geleverd over drinkwaterbelang bij enkele actuele thema's (GBES, zonneparken, woningbouw). - Lokale plannen en processen gemonitord en beoordeeld op natuurbelangen. - Opstellen van een aantal zienswijzen en voeren overleg met gemeenten en initiatiefnemers. De meeste daarvan lopen nog.
Beroepsprocedures	
<p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Belang van natuur en milieu behartigen door -in het uiterste geval- het voeren van een beroepsprocedure. - Voorkomen van precedentwerking en het realiseren van noodzakelijke jurisprudentie. <p>Doelgroep:</p> <p>Raad van State en rechtbank, bevoegd gezag, initiatiefnemers.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - In 2023 heeft de Raad van State een tussenuitspraak gedaan in de zaak Via15. Deze betrof het hanteren van de zg. 25km-afkapping bij stikstofberekeningen. De RvS heeft geoordeeld dat deze grens terecht wordt gehanteerd. Een definitieve uitspraak over o.a. de Passende Beoordeling wordt in 2024 verwacht. - We zijn één nieuwe procedure gestart, rondom de Hogenenk te Brummen. Hierbij trekken we samen op met de lokale lidorganisatie.
Regio's/ Renkums beekdal procesregie	
Afronding opdracht uit 2022.	<ul style="list-style-type: none"> - In 2022 is als kwartiermaker met diverse stakeholders een aanpak ontwikkeld. Gemeenten en initiatiefnemer Renkums beekdal kwamen niet tot afspraken over het vervolg van de aanpak. De opdracht aan ons is afgelopen.

LANDBOUW EN VOEDSEL	
Good Food Club - korte keten	
Doel: - Consumenten stimuleren om bij lokale en duurzame voedselverkooppunten te kopen. - Boeren met eigen verkooppunt versterken en aanzetten om nog meer duurzaam/natuurinclusief te ondernemen.	<ul style="list-style-type: none"> - Lange weekend van de korte keten in mei met 35 deelnemende bedrijven en honderden bezoekers. - Communicatie-uitingen over ondernemers. - 15 nieuwe ondernemers aangesloten in 2023.
Menu Morgen Gld olv Greendish	
Doel: Horeca, zorg en catering stimuleren en begeleiden naar meer plantaardig voedsel en minder voedselverspilling.	<ul style="list-style-type: none"> - t/m 2023 maar liefst 626.239 kilo CO2 bespaard. - door deelnemende ondernemers 44.311 kilo voedselverspilling tegengegaan. - dit heeft geleid tot een kostenbesparing van € 310.177,- voor catering, horecabedrijven en zorginstellingen. - daarnaast zijn 148 organisaties aan de slag gegaan met het vergroenen van hun menu.
Boer en Buur met Natuur	
Doel: Het stimuleren van natuurinclusie landbouw en daarmee de biodiversiteit versterken door burens en boeren met elkaar in verbinding te brengen om samen te werken aan een duurzaam voedselsysteem.	<ul style="list-style-type: none"> - Project-start up door NMF en NMG in Gelderland met werving deelnemende initiatieven. - Startbijeenkomst met IJsselmarke en Ploegdriever, de twee partners met wie we het Boer&Buur-traject aangaan, op 14 december.
Vitaal Platteland	
Doel: Beleid voor een duurzaam landelijk gebied met kringlooplandbouw, toename van biodiversiteit en reductie van emissies naar natuur, lucht en water. Doelgroep: Overheid en politiek.	<ul style="list-style-type: none"> - Deelname aan begeleidingscommissie Monitoring beleid Stikstof en natuur van PBL. - Deelname klankbordgroep onderzoek naar perspectief landbouw Gelderland. - Natuurinclusieve landbouw als item bij SBS6 Bouwen aan de Toekomst (uitzending 31 december).
Uitvoeringsprogramma Platform Natuurinclusieve landbouw Gelderland	
Projectfiches Regelgeving, Verdienmodellen, Monitoring	
- Advisering projectteam.	
Gelderse Biodiversiteitsmonitor	
Doel: Ontwikkelen van een Gelderse biodiversiteits-monitor. De Gelderse biodiversiteitsmonitor is een aanpak om samen te werken aan gebiedsdoelen voor klimaat, natuur, water en kringloop. En het is een aanpak om natuurinclusief ondernemen te bevorderen en te belonen.	<ul style="list-style-type: none"> - Start-up project met LTO, Collectief Riverenland, SLG, Fruitmotor, provincie en adviesbureau Boerenverstand. - Uitwerking kpi's voor melkveehouderij, fruitteelt en akkerbouw (in concept gereed). - Onderbouwing bandbreedtes voor drempel- en streefwaarden - Onderzoek naar inzet van kpi-systematiek voor doelen NPLG en gebiedsprocessen. - 3 kennisuitwisselingssessies met regionale pilots (Veluwe, Markemodel, rivierengebied). - Sessie met de 3 Gelderse waterschappen voor samenwerking. - Afstemming met Markemodel en toetreding VALA in projectteam - De systematiek getest met 4 regionale boerengroepen.

Lokale netwerken boeren en burgers	
Doel: Verkleinen afstand tussen samenleving en landbouwsector en draagvlak creëren voor natuurinclusieve landbouw met houdbaar verdienmodel. SLG richt zich op organisatie van vrijwilligersgroepen voor landschapsbeheer op landbouwbedrijven. NMG gesprekken tussen boeren en inwoners die bij elkaar in de buurt wonen. Wat kunnen zij voor en met elkaar betekenen?	<ul style="list-style-type: none"> - 2 series van drie bijeenkomsten; in Silvolde/Ulft en in Barchem/Lochem. - Totaal zo'n 50 burgers bereikt die in gesprek gingen met 5 boeren.
Voedselbossen en agroforestry	
Doel: Bevorderen voedselbossen en agroforestry Doelgroep: Particulieren met grond, boeren, gemeenten.	<ul style="list-style-type: none"> - 14 mensen hebben in 2023 de voedselbos cursus afgerond. - Samen realiseren zij 27 ha voedselbos.
Governance en programmateam	
Doel: Een netwerk van partners die werken aan een natuurinclusieve landbouw in Gelderland; coördineren van het uitvoeringsprogramma; ondersteunen van projecten in UP. Met wie: Partnerorganisaties in het Platform.	<ul style="list-style-type: none"> - Coördinatie van de uitvoering en strategie. - Opstellen halfjaarrapportages. - Organiseren 4 x stuurgroep vergaderingen en werkbezoek. - Begeleiden bij oplossen hic-ups in 31 lopende projecten - Begeleiden en programmeren wijzigingen in uitvoeringsprogramma. - 3 Partnerbijeenkomsten georganiseerd.
Platform en communicatie	
Doel: Levendig Platform; boeren en andere grondeigenaren worden geënthousiasmeerd om met natuurinclusieve landbouw aan de slag te gaan; kennis en ervaring uit projecten wordt gedeeld; inspirerende voorbeelden delen. Met wie: Partnerorganisaties in het Platform. Doelgroep: Boeren, partijen die aan NIL werken in Gelderland.	<ul style="list-style-type: none"> - 6 inspiratieboeren geworven en communicatie ontwikkeld. - 6 praktijkbijeenkomsten georganiseerd met de inspiratieboeren; totaal 210 deelnemers. - 2 kennisvideo's en verdiepende verhalen over bodem en verdienmodellen uitgebracht. - 1 erfbetredersbijeenkomst met 50 deelnemers. - Levendig digitaal platform met informatie over projecten, kennis en activiteitenagenda. - Organisatie van de 1e Gelderse natuurinclusieve landbouwdag op 14 oktober 2023; 200 deelnemers.
Landbouwakkoord	
Doel: Namens NMF inbreng voor natuur, landschap en natuurinclusieve landbouw in sectortafel Melkvee- en kalverhouderij.	<ul style="list-style-type: none"> - Opname van ambities voor uitbreiding agrarisch natuurbeheer, realisatie groen-blauwe dooradering, groei natuurinclusieve landbouw in het concept Landbouwakkoord. - Presentatie verzorgd en werksessie met landbouworganisaties gehouden over grondgebonden melkveehouderij. - Er is zoals bekend geen Landbouwakkoord gesloten. Inzichten uit dit proces worden wel gebruikt voor onder andere landbouwbeleid ministerie LNV.

KLIMAAT EN ENERGIE	
Landelijk NMF Loket	
<p>Doel: Kennis ontwikkelen en uitdragen over biodiversiteit in wind- en zonneparken op land.</p> <p>Doelgroepen: Overheden, (coöperatieve) ontwikkelaars, maatschappelijke organisaties en onderzoekers Samenwerking met o.a. Energietuinen.nl, WUR, Consortium Zon in Landschap, Holland Solar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 10 adviezen geleverd aan lokale initiatieven en overheden. - 2 bijeenkomsten van de denktank Zon & Wind met Natuur. - Position paper uitgebracht samen met de WUR. - Reportage verbeteren ecologie op bestaande zonneparken. - Stage-onderzoek naar natuurinclusief in zon voor gemeentelijk beleid. - Diverse presentaties over natuurinclusieve energietransitie. - Indirect resultaat: VNG informeert gemeenten met voorbeeldteksten voor beleidskaders en extra budget voor natuurmaatregelen bij wind- en zonprojecten (SDE++-regeling en een kwaliteitsbudget).
Klimaatneutraal Gld en GEA	
Energietransitie, duurzame bronnen en netwerkontwikkeling	
<p>Beoogd maatschappelijk effect: Gelderland klimaatneutraal in 2050 en 55% minder CO₂-uitstoot in 2030, met invulling aan participatie en biodiversiteit.</p> <p>Doelgroep: RES-organisaties en stakeholders, gemeenten, regio's, bedrijven, GEA-netwerk.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Bilaterale samenwerking met programma's GEA. - Verzorgen werksessie in netwerkbijeenkomst GEA. - Kennisontwikkeling m.b.t. aqua- en geo-thermie. - Uitwisselen kennis- en ervaring landelijke Participatiecoalitie, RESsen en provinciale aanpak. - Bevorderen aandacht voor energiebesparing.
Stimuleren en adviseren wind- en zonne-energie	
<p>Doelen: Bevorderen goede participatie en draagvlak; Bevorderen goede ruimtelijke kwaliteit.</p> <p>Doelgroepen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Natuur- en landschapsorganisaties, bewoners - Gemeenten, dak- en grondeigenaren, ontwikkelaars. 	<ul style="list-style-type: none"> - Advisering (aan coöperaties, ontwikkelaars, omwonenden, natuurbeschermers en gemeenten) bij 20 wind- en zonprojecten; daardoor natuurbelangen in beeld bij initiatief. - 25 vragen van individuele burgers beantwoord.
NPLG - klimaataspecten irt natuur, landschap, grondgebruik	
<p>Doel: Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en landgebruik in landelijk gebied incl. robuust water-, klimaat en natuurbeheer. Kennis ontwikkelen en bijdragen; bevorderen integrale planontwikkeling en programmering uitvoering.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Deze doelen zijn ondergebracht in het Vitaal landelijk gebied Gelderland, en onze inzet is verantwoord onder provinciaal beleid stikstof, biodiversiteit, enz.
Klimaatadaptatie verstedelijking - groenblauw	
<p>Maatschappelijk effect: Klimaatbestendige ruimtelijke ontwikkeling, met invulling voor biodiversiteit, landschap en leefbaarheid dankzij een groen-blauw raamwerk voor verstedelijking.</p> <p>Doelgroepen: Gemeenten/stedelijke regio's; inwoners.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Advisering aan stedelijke regio's m.b.t het Ruimtelijk plan en Regio-arrangementen.
Natuurinclusieve energietransitie i.o.v. provincie Gelderland	
<p>Doel: Versterking van natuur en landschap is onderdeel duurzame opwekinitiatieven en -plannen.</p> <p>Doelgroepen: Gemeenten, ontwikkelaars, natuur- en landschapsorganisaties, bewoners, grondeigenaren.</p>	<p>Eind 2023 heeft de voorbereiding plaatsgevonden. Project wordt in 2024 uitgevoerd.</p>
Participatiecoalitie (project NMF)	
RES	

Doel: Inbreng in de 6 RES'en en op provinciaal niveau tbv ruimtelijke kwaliteit, natuurinclusief, participatie en met lokaal eigendom.	<ul style="list-style-type: none"> - (Selectief) inbreng geleverd in de RES-structuren. - Peiling onder GEA-achterban geëntameerd over zonne-energie in relatie tot landgebruik, resultaat aangeboden aan Prov. Staten. - Inbreng geleverd voor aanpak Wind om de Veluwe en bescherming wespandief.
RES Ondersteuning van en inbreng vanuit lokale (bewoners-) initiatieven	
Doel: Ondersteuning middels kennisprogramma.	<ul style="list-style-type: none"> - Training Energieboswachter gegeven, 17 Gelderse deelnemers haalden hun certificaat.
RES Kennisprogramma landelijk	
Doel: Ontwikkelen masterclasses, trainingen e.a.	<ul style="list-style-type: none"> - Landelijke Training Energieboswachter geactualiseerd.
Aardgasvrij	
Doel: Bewonersinitiatieven (opzetten en) begeleiden tot collectieve inkoopacties.	<ul style="list-style-type: none"> - Netwerk m.b.t. initiatieven in gebouwde omgeving uitgebouwd. - Training verzorgd met 7 trekkers van potentiële bewonersinitiatieven. - 2 initiatieven zijn daadwerkelijk begeleid (inkoopacties volgen later).
Energietuin Langenberg	
Doel: Samen met lokale stakeholders ontwikkelen van een Energietuin (met een zonnepark van ong. 1,6 MW) op de Langenberg.	<ul style="list-style-type: none"> - Participatief ontwerpproces (eerder begonnen) is in 2023 afgerond met een globaal ontwerp. - Gestart met de ontwikkelfase (met nog veel onzekerheden, o.a. netinpassing).
Energietuinen NMF landelijk	
Doel: Bijdragen aan landelijk projectteam.	<ul style="list-style-type: none"> - Meegedacht over het vervolg op het Energietuinen-project (dat qua opdracht/financiering afloopt in 2024). - Contact met ontwikkelaars over 2 mogelijke nieuwe energietuinen in Gelderland, één is gekwalificeerd als GAZO-project.
Circulaire economie/ Project Repair keten	
Doel: Projectontwikkeling Repair keten: terugdringen gebruik van grondstoffen en energie door een werkende infrastructuur voor het repareren van consumentengoederen.	<ul style="list-style-type: none"> - Projectplan is uitgewerkt; veel kennis opgehaald uit voorbeeldprojecten in binnen- en buitenland - Partnerschappen opgebouwd - Acquisitie verricht voor programmering binnen Regiodeal Groene Metropool Regio. Vanwege onvoldoende en tijds cofinanciering is aanvraag ingetrokken.
Wasbare luiers ism NMF	
Doel: Pilot wasbare luiers uitvoeren i.o.v. RWS, m.b.t. kinderdagverblijven.	<ul style="list-style-type: none"> - Rapportage is opgeleverd. - RWS gaat verder met benaderen van kinderdagverblijven om omschakeling naar wasbare luiers te stimuleren.
Circulaire economie Gld (Services, Circles, ambachtscentra)	
Doelen: <ul style="list-style-type: none"> - Circulair ondernemen door Gelderse bedrijven en gemeenten bevorderen, o.a. via Circles. - Ambachtscentra voor hergebruik reststromen. Met wie: MKB, voorloperbedrijven, gemeenten, afvalverwerkers, onderwijsinstellingen, kringloopcentra.	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerking met partners binnen Circles. - Mede-organisatie werkbezoek Provinciale Staten, juni 2023. - Faciliteren van klein netwerk met ambachtscentra. - 2e helft 2023 wegens vertrek medewerker en onvoldoende continuïteit op dit onderwerp activiteiten on hold gesteld.

LEEFOMGEVING EN PARTICIPATIE	
Geef om Gelderland	
Geef om Gelderland activiteitenprogramma	
Doel: Activeren, informeren en opleiden van lokale groepen en particulieren, gericht op actieve betrokkenheid bij natuur, landschap en leefomgeving op lokaal niveau. Doelgroep: Lokale groepen, leden en niet-leden, met aandacht voor verschillende leeftijdscategorieën.	<ul style="list-style-type: none"> - 6 bijeenkomsten met divers aanbod van webinars, excursies, thema-bijeenkomsten en studiesessie. - Onderwerpen die aan bod kwamen waren: Vitaal landelijk gebied Gelderland, natuurinclusieve landbouw, landschap, voedselbossen.
Helpdesk	
Online faciliteit voor bieden van informatie aan particulieren, over bescherming en ontwikkeling van natuur, landschap en leefomgeving op lokaal niveau.	<ul style="list-style-type: none"> - 60 vragen binnengekomen en afgehandeld.
Jongerenparticipatie	
Doel: Studenten en young professionals betrekken bij ons netwerk.	<ul style="list-style-type: none"> - We zijn gestart met social medium Instagram om meer spreiding in ons bereik te verkrijgen. - We hebben 3 studenten begeleid (afstudeerstudenten m.b.t. gedrag en duurzame mobiliteit).
Lokaal omgevingsbeleid en actieve participatie	
Doel: Deskundige lokaal actieve burgers leveren inbreng voor natuur, landschap en omgevingskwaliteit bij lokale plannen.	<ul style="list-style-type: none"> - 2 studiebijeenkomsten: ruimtelijke inrichting Gelderland en duisternis Veluwe.
Activiteitenfonds lokale duurzame initiatieven	
Doel: Stimuleren en ondersteunen lokale duurzame initiatieven en daarmee ook betrokkenheid tussen vereniging en leden.	<ul style="list-style-type: none"> - Start activiteitenfonds medio 2023. - 2 aanvragen toegekend. - 3 aanvragen in behandeling eind van het jaar. - t.b.v. 1 aanvraag op verzoek advies geleverd.
Luchtvaart	
Doel: <ul style="list-style-type: none"> - Milieudruk (incl. geluid) door vliegverkeer zo gering mogelijk laten zijn. - Alternatieven voor de korte afstand promoten. 	<ul style="list-style-type: none"> - Inbreng geleverd m.b.t. ontwikkeling op vliegveld Deelen, afstemming georganiseerd met lokale belanghebbenden. - Inbreng geleverd in reactie op ontwerp Luchtruimherziening en aanvliegroutes. - Deelname aan ambtelijk overleg met overheden en andere stakeholders. - Deelgenomen in wettelijke omgevingoverleggen CRO en COVM; natuur en leefbaarheidsbelang ingebracht.
Schone Lucht Gelderland	
Doel: Gelderse gemeenten stimuleren om beleid te maken t.b.v. luchtkwaliteit.	<ul style="list-style-type: none"> - Er is een uitwerking onder handen voor verbreding van het onderwerp naar Gezonde leefomgeving.
Schone Lucht Arnhem	
Doel: Inwoners van de gemeente Arnhem stimuleren om actief bij te dragen aan betere luchtkwaliteit.	<ul style="list-style-type: none"> - Workshops verantwoord hout stoken in opdracht van gemeente Arnhem zijn begin 2023 afgerond, om reden dat wij te beperkt binnen de opdracht kunnen werken aan ons doel voor schone lucht.
Meerjarenstrategie 2024-2028	
Doel: Voorbereiden van een strategie Natuur en Milieu Gelderland waarmee we zoveel mogelijk impact behalen, met houvast voor het stellen van prioriteiten en anticiperend op ontwikkelingen in de samenleving.	<ul style="list-style-type: none"> - Sessies met team gehouden. - Fracties Provinciale Staten bezocht en input opgehaald welke rol wij zouden kunnen nemen i.r.t. hun taken. - Workshop georganiseerd met leden in november.

COMMUNICATIE EN NETWERKEN	
Werving en binding leden en lidorganisaties	
Doelen: Een levendige vereniging die de belangen van natuur, milieu en landschap in Gelderland actief behartigt; Behoud van leden en lidorganisaties en versterking van de band met deze achterban.	<ul style="list-style-type: none"> - Jaarbericht 2022 uitgebracht. - 2 seizoensbrieven (voorjaar en najaar) uitgebracht. - Communicatie met leden verzorgd. - Lichte groei aantal particuliere leden en organisaties. - Nieuw initiatief 'Kennismaking nieuwe leden' gestart, vooralsnog 2x jaar gepland.
Werving en binding burgers en bedrijven	
Doel: Een actieve relatie tussen Natuur en Milieu Gelderland, burgers en bedrijven.	<ul style="list-style-type: none"> - Actieve zichtbaarheid via meerdere socials. - Een artikel, ronde tafel gesprek en item in De Ondernemer over voedseltransitie en leefomgeving.
Communicatie (declarabel)	
Doelen: <ul style="list-style-type: none"> - Agenderen en uitdragen inhoudelijke onderwerpen. - Zichtbaar en vindbaar zijn voor geïnteresseerd publiek, Gelders bestuur, politiek en stakeholders. - Dialoog en verbinding faciliteren en stimuleren. - Verdergaand inzetten social media om meer mensen te bereiken. Doelgroepen: Geïnteresseerde burgers, leden, professionals, bestuurders en politici, pers.	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwsbrief (algemeen publiek) stabiel aantal abonnees maar beter gelezen (openings% van 34 naar 37%). - PS-nieuwsbrief wordt expliciet naar gevraagd door fracties. - Voorbereiding werkbezoek Statenleden met goede dialoog met een breed spectrum van fracties tot gevolg. - Regionale en landelijke pers weet ons te vinden en vice versa.
Verkiezingsmanifest Provinciale verkiezingen	
Doel: Groene thema's en speerpunten onder aandacht van Gelderse politiek brengen.	<ul style="list-style-type: none"> - Vervolg op het Groenmanifest dat najaar 2022 is uitgebracht. - Organisatie van goed bezocht verkiezingsdebat met 18 deelnemende politieke partijen. - Aandacht in de pers was zeer beperkt.
Bestuurlijke Overleggen	
Doel: Inbreng en advies geleverd op gebied van natuur-, milieu- en omgevingsbeleid; samenwerken en afstemmen.	<ul style="list-style-type: none"> - Incidenteel en periodiek bestuurlijk overleg met waterschappen, provincie, regionale samenwerking voor uitwisseling van kennis, ervaring en inzichten m.b.t. complexe opgaven.
Natuur en landschapsoverleg	
Doel: <ul style="list-style-type: none"> - Zorgdragen voor een gezamenlijk geluid en initiatieven vanuit de natuur en milieuorganisaties. - Jaarlijkse netwerkbijeenkomst Oogstfeest, met presentatie opbrengst van hun werk voor de Gelderse natuur laten zien en plannen voor de toekomst. 	<ul style="list-style-type: none"> - Organisatie van 5 overleggen met directies en stafmedewerkers van 6 natuur- en landschapsorganisaties in Gelderland. - Uitwisseling van ontwikkelingen die natuurbelangen raken en bespreken van de rol die de natuurpartners daarbij kunnen nemen. - Oogstfeest in oktober 2023 met groot aantal relaties van de natuurpartners.
Samenwerking Natuur en Milieufederaties	
Doel: <ul style="list-style-type: none"> - Door samenwerking efficiënter en resultaatgerichter werken. - Door samenwerking landelijke projecten genereren/ uitvoeren. 	<ul style="list-style-type: none"> - Afstemming en kennisdeling op de thema's landbouw, biodiversiteit, stikstof, energie en klimaat en circulaire economie - Leveren voorzitter voor bestuur stichting Natuur en Milieufederaties gedurende de fase van afronding herziening governance en opstart Federatieraad.

Al 25 jaar steun van de Postcode Loterij

Vorig jaar kon het project Boer&Buur met Natuur van start gaan, dankzij een extra bijdrage van de Postcode Loterij (Foto: Mark van Stokkom voor Herenboeren Nederland)

De Natuur en Milieufederaties mogen al meer dan 25 jaar rekenen op de steun van de Nationale Postcode Loterij. De vaste jaarlijkse bijdrage van 2,25 miljoen euro maakt het mogelijk dat wij ons samen met ruim 1.200 lokale initiatieven kunnen blijven inzetten voor mooie en duurzame provincies. De impact die we hiermee realiseren, was niet mogelijk geweest zonder deze hulp. Wij zijn de Postcode Loterij en alle deelnemers dan ook heel dankbaar voor hun bijdrage.

Annie van de Pas, directeur van de Natuur en Milieufederaties: “De bijdrage van de Loterij is al ruim 25 jaar een fundament voor de realisatie van vele mooie lokale projecten in de 12 provincies en zorgt ook voor een belangrijke impuls voor landelijke projecten zoals Energietuinen en Plan Boom. Het is fantastisch dat we, dankzij de deelnemers van de Postcode Loterij, in heel Nederland extra meters kunnen maken.”

Extra schenkingen

Naast de jaarlijkse bijdrage kunnen we een beroep doen op een extra schenking van de loterij voor bijzondere projecten, zodat we belangrijke stappen kunnen maken richting een klimaatbestendige, natuurinclusieve en circulaire samenleving. De projecten [Plan Boom](#) en [Energietuinen](#) zijn hier voorbeelden van. Projecten die we zonder deze extra bijdrage niet hadden kunnen uitvoeren. Een relatief nieuw project dat we vorig jaar gestart zijn met hulp van de loterij is [Boer&Buur met Natuur](#). In iedere provincie gaan twee coalities aan de slag, die groene boeren en actieve burens bij elkaar brengen. Door dit netwerk krachtig bij te staan, werken we aan meer biodiversiteit, een beter klimaat, circulair grondstofgebruik en gezonde & diervriendelijke voeding. Oftewel: een toekomstbestendige landbouw.

Begroting 2024

BATEN	Begroting 2024	Begroting 2023	Resultaat 2022
	€	€	€
Baten subsidies van overheden			
Budgetsubsidie Provincie Gelderland	346.126	326.935	315.270
Projectsubsidie Provincie Gelderland	344.008	278.454	278.358
Baten van particulieren			
Contributies leden	16.500	15.000	16.372
Giften particulieren	2.000	1.500	2.689
Legaten particulieren	-	-	56.838
Baten van verbonden organisaties zonder winststreven			
NMF-projecten	73.900	87.800	131.306
NPL	118.000	118.000	118.000
Baten donaties bedrijven	15.000	10.000	25.100
Baten van andere organisaties zonder winststreven			
Contributies lidorganisaties	4.000	4.000	3.260
Bijdrage terreinbeheerders	48.720	48.720	48.720
Baten tegenprestaties levering diensten	62.043	94.418	245.253
Acquisitiedoelstelling	120.977	97.282	-
TOTAAL BATEN	1.151.274	1.082.109	1.241.166
Resultaat	0	9	149.840

LASTEN	Begroting 2024	Begroting 2023	Resultaat 2022
	€	€	€
Directe projectkosten			
Directe projectkosten	251.800	189.000	333.524
Afschrijvingskosten			
Afschrijving materiële vaste activa	8.000	8.000	7.706
Uitvoeringskosten			
Personeelskosten	780.300	747.500	649.881
Professionalisering	10.000	10.000	1.166
Huisvestingskosten	36.700	33.100	28.435
Kantoorkosten	37.100	42.400	35.285
Algemene kosten	10.974	22.000	23.991
Automatisering	11.100	16.200	7.568
Communicatie	5.300	13.900	3.770
TOTAAL LASTEN	1.151.274	1.082.100	1.091.326

Financieel jaarverslag 2023

BATEN	Resultaat 2023	Begroting 2023	Resultaat 2022
	€	€	€
Baten subsidies van overheden			
Budgetsubsidie Provincie Gelderland	326.935	326.935	315.270
Projectsubsidie Provincie Gelderland	431.155	278.454	278.358
Baten van particulieren			
Contributies leden	17.077	15.000	16.372
Giften en donaties particulieren	4.861	1.500	2.689
Legaten particulieren	-	-	56.838
Baten van verbonden organisaties zonder winststreven			
NMF-projecten	163.849	87.800	131.306
NPL vrij	118.000	118.000	118.000
Baten donaties bedrijven	25.100	10.000	25.100
Baten van andere organisaties zonder winststreven			
Contributies lidorganisaties	4.895	4.000	3.260
Bijdrage terreinbeheerders	48.720	48.720	48.720
Baten tegenprestaties levering diensten	111.535	191.700	245.253
TOTAAL BATEN	1.252.127	1.082.109	1.241.166
Resultaat	5.589	9	149.840

LASTEN	Resultaat 2023	Begroting 2023	Resultaat 2022
	€	€	€
Directe projectkosten			
Directe projectkosten	396.189	189.000	333.524
Afschrijvingskosten			
Afschrijvingskosten	7.791	8.000	7.706
Uitvoeringskosten			
Personeelskosten	739.762	747.500	649.881
Professionalisering	10.916	10.000	1.166
Huisvestingskosten	32.177	33.100	28.435
Kantoorkosten	34.383	42.400	35.285
Algemene kosten	4.911	22.000	23.991
Automatisering	13.713	16.200	7.568
Communicatie	6.696	13.900	3.770
TOTAAL LASTEN	1.246.538	1.082.100	1.091.326

Toelichting jaarrekening 2023

Baten

De gerealiseerde baten van € 1.252.127 zijn hoger dan begroot (€ 1.082.109). In de begroting waren onzekere baten niet meegenomen.

De baten uit projectsubsidies waren met € 431.155 hoger dan begroot (€ 278.454). Het betreft baten in projecten voor het Uitvoeringsprogramma Natuurinclusieve Landbouw. Er waren hogere baten als gevolg van de toekenning van een extra 4^e tranche, en daarmee gepaard gaande hogere kosten en meer gewerkte uren.

Baten van particulieren zijn € 5.438 hoger dan begroot, door een stijging met 28 nieuwe leden ten opzichte van 2022, en € 3.361 meer giften en donaties dan wat was begroot.

Baten van verbonden organisaties zonder winststreven zijn € 76.049 hoger dan wat was begroot. Begroot was € 205.800, gerealiseerd is € 281.849. De verschillen ten opzichte van de begroting zijn: Plan Boom: € 972 minder dan begroot, Participatiecoalitie: € 63.881 meer dan begroot, Landelijk NMF Loket € 14.000 minder dan begroot, Boer & Buur met Natuur € 11.000 meer dan begroot (nieuw project), Monitoring Wasbare Luiers € 4.940 meer dan begroot (nieuw project), Werkgroep bedrijfsvoering € 2.000 meer want dit was niet begroot, Energietuinen € 4.200 meer dan begroot, Landbouwakkoord € 5.000 meer dan begroot (uit een nagekomen bate uit 2021).

Baten donaties van bedrijven waren € 15.100 hoger dan wat was begroot. De begroting was voorzichtig opgesteld.

Baten van andere organisaties zonder winststreven waren nagenoeg gelijk aan wat was begroot, en bedragen € 53.615.

Baten als tegenprestaties voor geleverde diensten zijn € 80.165 lager dan begroot (€ 111.535 gerealiseerd en € 191.700 begroot). De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn: Aanvalsplan landschap fase 2b € 14.660 meer ontvangen dan begroot, Brongebied Grote Wetering € 8.125 minder ontvangen dan begroot, Microplanologie Vitens € 3.100 minder ontvangen dan begroot, Menu Morgen ism Greendish € 3.667 minder ontvangen dan begroot, Schone Lucht Arnhem € 4.390 minder ontvangen dan begroot, overige opdrachten (acquisitietaak en nagekomen resultaten) € 75.543 niet gerealiseerd. Daar staan hogere subsidiebaten tegenover.

Lasten

De gerealiseerde lasten zijn € 1.246.538. Dat is € 164.438 meer dan wat was begroot (€ 1.082.100).

De directe projectkosten zijn met € 396.189 hoger dan hetgeen was begroot (€ 189.000). De hogere kosten gaan samen met hogere baten voor diensten met tegenprestatie en de inzet van ingehuurd medewerkers.

De personeelskosten waren € 739.762, dat is € 7.738 minder dan wat was begroot. Het aantal FTE's kwam op gemiddeld 9,1 in 2023.

Voor professionalisering is gerealiseerd € 10.916, dat is € 916 meer dan wat begroot.

De huisvestingskosten (gerealiseerd € 32.177) kwamen ongeveer € 1.000 lager uit dan het begrote bedrag van € 33.100.

De kantoorkosten komen uit op € 34.383, en waren € 8.017 lager dan wat was begroot. De verschillen komen met name door lagere advieskosten dan was begroot, lager kosten voor administratieve bijstand, en lager kosten voor kantoorbenodigdheden.

Er is voor een bedrag van € 4.911 aan algemene kosten gerealiseerd, hetgeen € 17.089 minder is dan wat was begroot. Het verschil wordt met name veroorzaakt door het wegvallen van de verplichte bijdrage voor onze koepelorganisatie (daarvoor was € 11.000 begroot, dit bedrag hoefden wij uiteindelijk niet te betalen). Ook waren er diverse nagekomen resultaten (per saldo een bedrag van € 4.316 positief) die in mindering zijn gebracht op de algemene kosten.

De automatiseringskosten waren met € 13.713 lager dan begroot. De verwachte toename in kosten heeft niet plaatsgevonden.

De kosten voor communicatie waren eveneens lager dan begroot. De verwachte toename in kosten heeft niet plaatsgevonden.

Platform Natuurinclusieve landbouw Gelderland

Natuur en Milieu Gelderland is penvoerder voor het Uitvoeringsprogramma Natuurinclusieve Landbouw Gelderland. Projecten die de organisatie zelf uitvoert worden verantwoord in deze jaarrekening. De totale financiële rapportage van het Platform is geen onderdeel van deze jaarrekening. De administratie voor dit Uitvoeringsprogramma is uitbesteed aan De Lorijn Accountants en Belastingadviseurs.

Toerekening kosten aan doelstellingen

De verdeling van de toe te rekenen kosten (personeelskosten, huisvestingskosten, etc.) aan de thema's Biodiversiteit Natuur en Landschap, Landbouw en Voedsel, Klimaat en Energie, Leefomgeving en Participatie, en aan Communicatie en Netwerken vindt plaats op basis van de verhouding van de gerealiseerde uren per doelstelling versus totale gerealiseerde uren.

Onder wervingskosten vallen de kosten (of gedeelten ervan) die expliciet gemaakt zijn voor werving van leden, lidorganisaties en donateurs en een inschatting van de gemaakte uren.

Kosten beheer en administratie

Natuur en Milieu Gelderland hanteert als norm dat de kosten voor beheer en administratie (B&A) niet uitstijgen boven 30% van de totale kosten, en streeft naar een beperking tot 20% van de totale kosten. In 2023 waren de kosten voor beheer en administratie 14,6%, ten opzichte van 13,7 % in 2022.

Onder de kosten voor beheer en administratie vallen:

- Het aandeel van de personeelskosten ten behoeve van management, relatiebeheer en CRM, personeelszaken, financiële administratie, secretariaat, klachtenafhandeling en algemene acquisitie;

- Accountants- en administratiekosten, afschrijvingskosten, bestuurskosten, kosten relatiebeheer en verzekeringen;
- Communicatiekosten die niet project-gerelateerd zijn of die niet declarabel zijn.

Beleggingsbeleid Natuur en Milieu Gelderland

De reserves van Natuur en Milieu Gelderland worden niet aangewend voor belegging in effecten, zoals aandelen en obligaties. In 2023 zijn de aanwezige liquide middelen verspreid over drie banken.

Financieel beheer

Na afloop van elk kwartaal stelt de directie een voortgangsrapportage op, waarbij begroting versus realisatie wordt vergeleken. Ook wordt de prognose tot het einde van het jaar bijgewerkt en wordt de verwachte liquiditeit van de organisatie voor de komende 6 maanden in beeld gebracht.

Balans per 31 december 2023
 (na voorstel resultaatbestemming)

		<u>31 december 2023</u>		<u>31 december 2022</u>	
		€	€	€	€
Activa					
Vaste activa					
Materiële vaste activa	1				
Verbouwing (huurdersbelang)		21.119		24.311	
Inventaris		<u>4.442</u>		<u>5.905</u>	
			25.561		30.216
Financiële vaste activa					
Waarborgsommen betaald			12.450		12.450
Vlottende activa					
Vorderingen en overlopende activa					
Overige vorderingen	2		74.271		186.090
Liquide middelen	3		1.297.818		1.135.808
			<u>1.410.100</u>		<u>1.364.564</u>

		<u>31 december 2023</u>	<u>31 december 2022</u>
		€	€
Passiva			
Reserves en fondsen			
Continuïteitsreserve	4	478.949	478.949
Egalisatiereserve provinciale budgetsubsidie	5	25.789	27.775
Bestemmingsreserve	6	<u>386.121</u>	<u>378.546</u>
		890.859	885.270
Langlopende schulden			
Waarborgsommen ontvangen		6.225	6.225
Kortlopende schulden			
Crediteuren		49.885	83.176
Belastingen en premies sociale verzekeringen	7	19.608	48.409
Overige schulden en overlopende passiva	8	<u>443.523</u>	<u>341.484</u>
		513.016	473.069
		<u>1.410.100</u>	<u>1.364.564</u>

Staat van baten en lasten over 2023

		Werkelijk 2023	Begroot 2023	Werkelijk 2022
		€	€	€
Baten				
Baten van particulieren	9	21.938	16.500	75.899
Baten van bedrijven	10	25.100	10.000	25.100
Baten van verbonden organisaties zonder winststreven		281.849	205.800	249.306
Baten van subsidies van overheden		758.090	605.389	593.628
Baten van andere organisaties zonder winststreven	11	53.615	52.720	51.980
		<u>1.140.592</u>	<u>890.409</u>	<u>995.913</u>
Baten als tegenprestatie voor levering van producten en/of diensten		<u>111.535</u>	<u>191.700</u>	<u>245.253</u>
		<u>1.252.127</u>	<u>1.082.109</u>	<u>1.241.166</u>
Lasten				
Besteed aan doelstellingen				
Biodiversiteit Natuur en Landschap		221.200	229.754	292.805
Landbouw en voedsel		564.415	386.233	366.256
Klimaat en Energie		105.389	114.537	108.981
Leefomgeving en participatie		44.240	65.244	59.645
Communicatie en netwerken		128.643	106.715	113.703
		<u>1.063.887</u>	<u>902.483</u>	<u>941.390</u>
Wervingskosten		913	3.500	290
Kosten beheer en administratie		181.738	176.117	149.646
		<u>1.246.538</u>	<u>1.082.100</u>	<u>1.091.326</u>
Som van de lasten		<u>1.246.538</u>	<u>1.082.100</u>	<u>1.091.326</u>
Saldo van baten en lasten		<u>5.589</u>	<u>9</u>	<u>149.840</u>
Bestemming saldo van baten en lasten				
Toevoeging/onttrekking aan:				
Egalisatiereserve provinciale budgetsubsidie		-1.986		-
Bestemmingsreserve: strategische projecten		7.575		149.840
		<u>5.589</u>		<u>149.840</u>

Kasstroomoverzicht over 2023

	2023	2022
	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Saldo van baten en lasten	5.589	149.840
Aanpassingen voor Afschrijvingen	7.791	7.706
Verandering in werkkapitaal		
Afname (toename) van overige vorderingen 2	111.819	-113.381
Toename (afname) van overige schulden	39.947	-81.308
	<u>151.766</u>	<u>-194.689</u>
Kasstroom uit operationele activiteiten	165.146	-37.143
Kasstroom uit investerings-activiteiten		
Verwerving van materiële vaste activa 1	-3.136	-2.562
Totaal van toename (afname) van geldmiddelen	<u>162.010</u>	<u>-39.705</u>
Verloop van toename (afname) van geldmiddelen		
Geldmiddelen aan het begin van de periode	1.135.808	1.175.513
Toename (afname) van geldmiddelen	<u>162.010</u>	<u>-39.705</u>
Geldmiddelen aan het einde van de periode	<u>1.297.818</u>	<u>1.135.808</u>

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Informatie over de rechtspersoon

Vestigingsadres en inschrijfnummer handelsregister

Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland is feitelijk en statutair gevestigd op Oude Kraan 72, 6811 LL te Arnhem en is ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 41046129.

Algemene toelichting

De belangrijkste activiteiten van de rechtspersoon

De activiteiten van Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland bestaan voornamelijk uit:

- het beïnvloeden van het beleid op het gebied van natuurbehoud, landschapsbescherming en milieubeheer in Gelderland;
- het overdragen van expertise van de vereniging aan lokale en regionale organisaties;
- als eerste aanspreekpunt te fungeren voor inwoners, overheden of instellingen, die zich met een vraag op het gebied van landschap en milieu geconfronteerd zien.

Informatieverschaffing over continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Algemene grondslagen voor verslaggeving

De standaarden op basis waarvan de jaarrekening is opgesteld

Algemeen/Verslaggeving volgens CBF-Keurmerk.

De jaarrekening is opgesteld conform de Richtlijn 650 Fondsenwervende Instellingen.

Doel van deze richtlijn is inzicht te geven in de kosten van de organisatie en besteding van de gelden in relatie tot het doel waarvoor die fondsen bijeengebracht zijn. Deze inrichting is tevens één van de voorwaarden voor het verkrijgen van het CBF-Keur. Dit is een keurmerk dat door het Centraal Bureau Fondsenwerving wordt verleend aan fondsenwervende instellingen die voldoen aan de gestelde eisen, vastgelegd in het Reglement CBF-Erkenning Goede doelenorganisaties d.d. 29 november 2017.

In 2002 heeft de vereniging dit keurmerk verworven en na een tussentijdse hertoetsing in 2020 is gebleken dat de vereniging nog immer voldoet aan het gestelde keurmerk.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen ervan naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Subsidieverplichtingen verdienen hierbij bijzondere aandacht. Vaak betreft dit verplichtingen voor meerdere jaren. Van een subsidieverplichting is sprake nadat het bestuur/de directie een besluit ter zake heeft genomen en dit kenbaar heeft gemaakt aan de subsidieontvanger, waardoor een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting ontstaat. Deze verplichting wordt op de balans als schuld verantwoord en gelijktijdig wordt de last verwerkt in de staat van baten en lasten.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de organisatie.

In de balans en staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa benodigd voor de doelstelling en voor de bedrijfsvoering worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs verminderd met de op basis van de geschatte gebruiksduur bepaalde afschrijvingen, met inachtneming van een eventuele restwaarde. De afschrijvingen bedragen een percentage van deze verkrijgingsprijs. In het jaar van investeren wordt naar tijdsgelang afgeschreven.

Financiële vaste activa

De onder financiële vaste activa opgenomen vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde, gewoonlijk de nominale waarde, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen. Vervolgens worden deze vorderingen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke veelal gelijk is aan de nominale waarde.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rente methode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen. De geamortiseerde kostprijs is gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten en (dis)agio.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van de vereniging.

Eigen vermogen

Continuïteitsreserve

Een continuïteitsreserve wordt gevormd voor de dekking van risico's op korte termijn en om zeker te stellen dat de fondsenwervende instelling ook in de toekomst aan haar verplichtingen kan voldoen in geval van (tijdelijke) tegenvallende inkomsten.

Egalisatiereserve provinciale budgetsubsidie

Een egalisatiereserve is een reserve die wordt gevormd uit exploitatieoverschotten die zijn toe te rekenen aan ontvangen provinciale budgetsubsidie-middelen.

Het verschil tussen de vastgestelde subsidie en de werkelijke kosten van de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend, komt ten gunste of ten laste van de egalisatiereserve.

De hoogte van de egalisatiereserve mag maximaal tien procent van het verstrekt provinciaal budgetsubsidiebedrag voor het betreffende boekjaar zijn. Voor het boekjaar 2020 en 2021 is de egalisatiereserve éénmalig verhoogd naar vijftientig procent van het verstrekte provinciaal budgetsubsidiebedrag.

Bestemmingsreserve strategische projecten

De ALV heeft in 2020 besloten om de bestemmingsreserve strategische projecten te verruimen tot 'initiatieven die de strategie, professionele organisatie en/of impact van de Gelderse Natuur en Milieufederatie kunnen versterken'.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal gelijk aan de nominale waarde.

Omzetbelasting

In 2023 is net als in voorgaande jaren een aantal projecten gefinancierd door middel van opdrachten, waarover omzetbelasting verschuldigd was. Over de overige activiteiten van de vereniging is geen omzetbelasting verschuldigd.

De vereniging vraagt jaarlijks een deel van de voorbelasting op de algemene kosten in de aangifte omzetbelasting terug op basis van een bepaald percentage. Dit percentage betreft het deel van de opbrengsten waarover omzetbelasting wordt afgedragen. Bij de jaarrekening wordt het werkelijke percentage berekend en op grond hiervan wordt een suppletieverzoek ingediend.

Baten

Baten van particulieren en bedrijven

Deze inkomsten betreffen donaties en contributies van particulieren en bedrijven (waaronder bedrijfsvrienden) en worden verantwoord in het jaar van ontvangst.

Baten van verbonden organisaties zonder winststreven

Deze inkomsten betreffen de door de "Stichting De Provinciale Milieufederaties" toegezegde jaarlijkse bijdragen en de extra projectbijdragen.

Baten van andere organisaties zonder winststreven

Onder de baten (organisaties zonder winststreven) zijn de bijdragen van lidorganisaties en terreinbeherende organisaties verantwoord, alsmede bijdragen van overige organisaties zonder winststreven.

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

Onder deze baten zijn de bijdragen opgenomen, voortkomend uit opdrachten van overheden en bedrijven, waarvoor diensten worden geleverd en waarover btw wordt afgedragen.

Lasten

Besteed aan doelstelling en projectverplichtingen

De projectverplichtingen in het kader van de doelstellingen worden voor de gehele looptijd als besteding verantwoord in het jaar waarin het projectbesluit is genomen en het toegezegde actieresultaat tot verplichting leidt. De overige bestedingen worden als last opgenomen in het jaar waarin de prestatie aan de vereniging is geleverd.

Kosten eigen fondsenwerving

In de kosten eigen fondsenwerving zijn inbegrepen alle kosten die gemaakt zijn om de totale baten uit eigen fondsenwerving te verwerven, te weten de directe verwervingskosten en de met de fondsenwerving verband houdende uitvoeringskosten eigen organisatie.

Overige lasten uit hoofde van personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Lasten uit hoofde van personeelsbeloningen

De vereniging hanteert voor haar medewerkers, die al voor 1 januari 2017 in dienst zijn, een toegezegde pensioenregeling, waarbij de pensioenuitkeringen zijn gebaseerd op middelloon.

Voor medewerkers, die na deze datum in dienst zijn gekomen hanteert de vereniging een pensioenregeling op basis van beschikbare premie. Vanaf 2022 zijn beide pensioenregelingen ondergebracht bij a.s.r. De over het boekjaar verschuldigde premies worden als kosten verantwoord.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Rentelasten en rentebaten worden opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

Toelichting op de balans en voorstel resultaatbestemming

Vaste activa

1 Materiële vaste activa

	Verbouwing (huurders- belang)	Inventaris	Totaal
	€	€	€
Stand per 1 januari 2023			
Aanschafwaarde	31.697	36.538	68.235
Cumulatieve afschrijvingen	-7.386	-30.633	-38.019
Boekwaarde per 1 januari 2023	24.311	5.905	30.216
Mutaties			
Investeringen	-	3.136	3.136
Afschrijvingen	-3.192	-4.599	-7.791
Saldo mutaties	-3.192	-1.463	-4.655
Stand per 31 december 2023			
Aanschafwaarde	31.697	39.673	71.370
Cumulatieve afschrijvingen	-10.578	-35.231	-45.809
Boekwaarde per 31 december 2023	21.119	4.442	25.561

Afschrijvingspercentage:

- Verbouwingen (huurdersbelang): 10% - 20%
- Inventaris: 20% - 33%

Vlottende activa

Vorderingen en overlopende activa

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
	€	€
2 Overige vorderingen		
Afrekening subsidies en projecten	9.066	67.091
Vooruitbetaalde abonnementen, contributies, verzekeringen	19.848	22.382
Nog te ontvangen projectvergoedingen (koepel)	16.063	22.152
Te factureren subsidies en projectbijdragen	6.500	3.923
Vooruitbetaalde huur / gedeelde kosten IVN	5.609	7.787
Vooruitbetaalde kosten	10.488	1.928
Te ontvangen ziekengelduitkering	3.141	3.360
Te ontvangen donaties en legaten	-	56.838
Nog te ontvangen bedragen	3.556	629
	<u>74.271</u>	<u>186.090</u>

De afrekening subsidies en projecten betreft gefactureerde werkzaamheden in december over 2023.

De vorderingen zijn tot op heden bijna allemaal in 2024 voldaan.

De post vooruitbetaalde abonnementen, contributies, verzekeringen betreft kosten 2024 waarvan de factuur in 2023 ontvangen is.

Te factureren subsidies en projectbijdragen betreft werkzaamheden die in 2023 gestart zijn maar waarvan de facturering in 2024 plaatsvindt.

3 Liquide middelen

ASN Bank	378.621	377.952
ING Bank	771.072	433.182
Triodos Bank	148.047	324.399
Kas	25	275
Diverse banken	53	-
	<u>1.297.818</u>	<u>1.135.808</u>

Passiva

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
	€	€
4 Continuïteitsreserve		
Continuïteitsreserve	478.949	478.949
	<u>478.949</u>	<u>478.949</u>
	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Continuïteitsreserve		
Stand per 1 januari	478.949	478.949
Mutaties	-	-
Stand per 31 december	<u>478.949</u>	<u>478.949</u>

Deze reserve is noodzakelijk om de continuïteit van de organisatie te waarborgen. De continuïteitsreserve dient minimaal 50% van de vaste lasten te zijn. Op basis van de begrote vaste lasten 2023 wordt er geen dotatie aan de continuïteitsreserve gedaan.

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
	€	€
5 Egalisatiereserve provinciale budgetsubsidie		
Egalisatiereserve provinciale budgetsubsidie	25.789	27.775
	<u>25.789</u>	<u>27.775</u>
	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Egalisatiereserve provinciale budgetsubsidie		
Stand per 1 januari	27.775	27.775
Resultaatverdeling	-1.986	-
Stand per 31 december	<u>25.789</u>	<u>27.775</u>

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
	€	€
6 Bestemmingsreserve		
Bestemmingsreserve: strategische projecten	386.121	378.546
	<u>386.121</u>	<u>378.546</u>
	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Bestemmingsreserve: strategische projecten		
Stand per 1 januari	378.546	228.706
Resultaatverdeling	7.575	149.840
Stand per 31 december	<u>386.121</u>	<u>378.546</u>

Informatieverschaffing over resultaat na belastingen van het boekjaar

Het exploitatieresultaat over 2023 vertoont een overschot van € 5.589,-.

De continuïteitsreserve is voldoende om minimaal 50% van de vaste lasten te dekken. Er is geen noodzaak te doteren. Aan de egalisatiereserve budgetsubsidie wordt € 1.986 onttrokken. Per saldo wordt er aan de bestemmingsreserve € 7.575,- toegevoegd.

Kortlopende schulden

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
	€	€
7 Belastingen en premies sociale verzekeringen		
Loonheffing	17.334	26.749
Omzetbelasting	2.274	21.407
Pensioenpremie	-	253
	<u>19.608</u>	<u>48.409</u>
8 Overige schulden en overlopende passiva		
Nettolonen	-	246
Accountantskosten	14.427	16.660
Vooruitontvangen projectsubsidies en projectbijdragen	134.764	75.394
Te betalen projectkosten	33.429	8.012
Reservering vakantiegeld	29.679	21.000
Reservering vakantiedagen	40.037	37.641
Vooruitontvangen subsidie ten behoeve van partners programma Natuurinclusieve Landbouw	170.943	172.999
Diversen	20.244	9.532
	<u>443.523</u>	<u>341.484</u>

Niet in de balans opgenomen rechten, verplichtingen en regelingen

Informatieverschaffing over niet in de balans opgenomen verplichtingen

Huurverplichting

De vereniging heeft een huurcontract afgesloten voor de huur van het pand op de locatie Oude Kraan 72 te Arnhem. De huurverplichting in 2024 bedraagt € 4.825,- per maand. De huurverplichting heeft een opzegtermijn van vier maanden. De helft van de huurverplichting komt ten laste van onze onderhuurder IVN.

Fonds natuurcompensatie Haven Hattem

Op 6 mei 2008 is de Vereniging Natuur Milieufederatie Gelderland met een aantal partijen overeengekomen een (natuur)compensatiefonds te vormen naar aanleiding van de uitbreiding van de haven te Hattem. Op 6 juli 2015 is deze overeenkomst feitelijk geëffectueerd door partijen waarbij een totaal bedrag van € 184.140 is gestort op een rekening bij Nationaal Groenfonds ten behoeve van het project Uitvoeren Maatregelen Natuurcompensatie Haven Hattem. Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland beheert deze rekening-courant. Besteding van het fonds dient in overleg met Vereniging Landschap en Milieu Hattem plaats te vinden.

Het saldo ultimo 2023 bedraagt € 168.930 (2022: € 164.504). De rekening-courant overeenkomst van 26 mei 2015 met Nationaal Groenfonds heeft een looptijd tot 26 mei 2025 met een optie tot verlenging. Mocht niet gebruik worden gemaakt van de optie tot verlenging dan zal het resterende saldo worden overgemaakt naar Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland waarna partijen tot nieuwe afspraken moeten komen.

Toelichting op de staat van baten en lasten

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
9 Baten van particulieren		
Contributies leden	17.077	16.372
Giften en donaties	4.861	2.689
Legaten	-	56.838
	<u>21.938</u>	<u>75.899</u>
10 Baten van subsidies van overheden		
Budgetsubsidie Provincie Gelderland	326.935	315.270
Projectsubsidie Provincie Gelderland	431.155	278.358
	<u>758.090</u>	<u>593.628</u>
11 Baten van andere organisaties zonder winststreven		
Contributie lidorganisaties	4.895	3.260
Bijdrage terreinbeheerders	48.720	48.720
	<u>53.615</u>	<u>51.980</u>
Projectkosten		
Directe projectkosten	<u>396.189</u>	<u>333.524</u>
Afschrijvingen materiële vaste activa		
Verbouwingen (huurdersbelang)	3.192	3.192
Inventaris	4.599	4.514
	<u>7.791</u>	<u>7.706</u>
Uitvoeringskosten		
Personeelskosten	739.762	649.881
Professionalisering	10.916	1.166
Huisvestingskosten	32.177	28.435
Kantoorkosten	34.383	35.285
Algemene kosten	4.911	23.991
Automatisering	13.713	7.568
Communicatie	6.696	3.770
	<u>842.558</u>	<u>750.096</u>

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Personeelskosten		
Salarissen	558.991	504.175
Sociale lasten	98.233	87.816
Ziekengeldverzekering en arbodienst	19.326	16.794
Pensioenpremie	66.525	40.780
Reis- en verblijfkosten	12.204	6.494
Kantinekosten	707	704
Ziekengelduitkering	-27.929	-15.928
Diversen	11.705	9.046
	<u>739.762</u>	<u>649.881</u>
Professionalisering		
Trainingen en begeleiding personeel	<u>10.916</u>	<u>1.166</u>
Huisvestingskosten		
Huur	28.917	27.796
Inrichting, onderhoud en diversen	618	309
Schoonmaakkosten	2.642	330
	<u>32.177</u>	<u>28.435</u>
Kantoorkosten		
Accountantskosten	9.544	9.260
Loonadministratiekosten	2.865	2.685
Telefoon	2.628	2.888
Kantoorbenodigdheden	275	969
Abonnementen en contributies	3.282	2.872
Porti	368	741
Drukwerk	1.321	1.032
Overige advieskosten	-	4.907
Administratieve bijstand	14.100	9.931
	<u>34.383</u>	<u>35.285</u>
Algemene kosten		
Assuranties	2.595	1.288
Bestuurskosten, inclusief ALV	5.406	4.400
Bankkosten	23	5.911
Diversen	165	8
Kleine aanschaffingen	2.588	1.384
Bijdrage natuur en milieufederaties	-5.866	11.000
	<u>4.911</u>	<u>23.991</u>

De bankkosten zijn inclusief de betaalde rentelasten.

In 2023 is een deel van de in 2022 betaalde bijdrage natuur en milieufederaties terug ontvangen.

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Automatisering		
Kosten automatisering	<u>13.713</u>	<u>7.568</u>
Communicatie		
Kosten communicatie	<u>6.696</u>	<u>3.770</u>

Verdeling uitvoeringskosten naar bestemming/beschikbaar voor doelstelling

12. Verdeling uitvoeringskosten naar bestemming/beschikbaar voor doelstelling Realisatie 2023

Kosten (in euro)	Biodiversiteit natuur en landschap	Landbouw en voedsel	Klimaat en energie	Leefomgeving en participatie	Communicatie en netwerken	Beheer en administratie	Wervings kosten	Bereikt 2023	Begroot 2023	Bereikt 2022
Aankopen/verwervingen (directe projectkosten)	53.938	287.786	11.801	8.153	34.511			396.189	189.000	333.525
Afschrijving en rente	1.827	3.022	1.022	394	1.028	1.620		8.913	9.000	7.706
Personeelskosten	144.631	239.200	80.925	31.204	81.396	162.408		739.765	747.500	649.881
Huisvestingskosten	6.384	10.559	3.572	1.377	3.593	6.690		32.176	33.100	28.435
Kantoor- en algemene kosten	8.218	13.591	4.598	1.773	4.625	8.169		40.973	63.400	59.276
Automatiseringskosten	2.019	3.339	1.130	436	1.136	2.851		10.910	16.200	7.568
Publiciteit, communicatie en professionalisering	4.183	6.918	2.340	902	2.354		913	17.611	23.900	4.935
Totaal	221.200	564.415	105.389	44.240	128.643	181.738	913	1.246.538	1.082.100	1.091.325

De kosten voor de doelstellingen bedragen in 2023 € 1.063.935. De kosten voor Beheer en Administratie bedragen € 181.738
Ten opzichte van de totale kosten ad € 1.246.538 bedragen de kosten Beheer en Administratie 14,6 % (2022: 13,7 %).

1- Biodiversiteit Natuur en Landschap:	221.200	17,7%
2- Landbouw en Voedsel:	564.415	45,3%
3- Klimaat en Energie:	105.389	8,5%
4- Leefomgeving en Participatie:	44.240	3,5%
5- Communicatie en Netwerken:	128.643	10,3%
Wervingskosten:	913	0,1%

Overige toelichtingen

Gemiddeld aantal werknemers

Informatieverschaffing over gemiddeld aantal werknemers over de periode

In 2023 zijn in totaal 16 personen werkzaam voor de Vereniging geweest (fte: 9,1) (2022: 8,8 fte).
Het percentage ziekteverzuim bedroeg 13,36% (in 2022 was dit 9,99%).

Verantwoording uit hoofde van de Regeling beloning directeuren Goede Doelen Organisaties en de Wet normering topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Bezoldiging van een topfunctionaris	<u>89.573</u>	<u>85.284</u>

De salariëring van de directeur Souwerbren € 89.573,- (omgerekend naar 38-urige werkweek) voldoet aan de 'Regeling Beloning Directeuren Goede Doelen' volgens de normbedragen per 1 januari 2023 van Goede Doelen Nederland. Op grond van de Basis Score voor Directiefuncties valt de functie met een BSD-score van 405 punten onder functiegroep G met een maximum bruto norminkomen van € 117.225,-.

Naam	P.S. Souwerbren
Functie	Directeur
Dienstverband	
Aard	onbepaald
Uren	32
Parttime percentage	84,21%
Periode	januari-december 2023
Jaarinkomen	
bruto jaarsalaris	69.843
vakantiegeld	5.587
bonus	-
variabel jaarinkomen	-
Totaal jaarinkomen	<u>75.430</u>
Omgerekend naar 1 fte	89.573
Norm per 1-1-23 obv BSD score	117.225
Pensioenlasten (wg deel)	10.681
Totaal bezoldiging 2023	86.111

Arnhem, 27 maart 2024

Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland

Namens het bestuur

Mevr. M.J. van Gastel

(voorzitter)

Mw. Y. van Drenth-Kleefkens

(penningmeester)

Dhr. L.J.M.G. Dortmans

(bestuurder)

Mw. H. Engels

(bestuurder)

Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Laan van Oost-Indië 247 6541 GX Nijmegen t. 06-2665 7898

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland te Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag op bladzijde 23 tot en met 41 opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland per 31 december 2023 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023 met een balanstotaal van € 1.410.100;
2. de staat van baten en lasten over 2023 met een positief saldo van € 5.589; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij. De andere informatie bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- het inhoudelijke verslag;
- al 25 jaar steun van de Postcode Loterij;
- begroting 2024;
- het financieel jaarverslag 2023 en toelichting jaarrekening 2023;
- de overige gegevens; en
- bijlagen 1 tot en met 5.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Richtlijn 650 van de Raad voor de Jaarverslaggeving “Fondsenwervende instellingen”.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de vereniging in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vereniging te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Nijmegen, 27 maart 2024

FreshFinance B.V.

w.g. drs. J.W.M. Peeters RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2023 van Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland te Arnhem

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vereniging;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaaf zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven.

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Bijlage 1: Verantwoording bijdrage fonds provinciale milieufederaties

	2023
	€
Regio's/Renkums Beekdal procesregie	4.784
Landbouwakkoord	9.973
CE/Project Repair keten	8.944
Activiteitenfonds	1.000
Werving en binding van burgers en bedrijven	29.670
Communicatie	27.538
Verkiezingsmanifest Provinciale Verkiezingen	16.250
Samenwerking Natuur- en Milieufederaties	11.759
Acquisitie	8.103
	.....
Totaal	<u>118.022</u>

Bijlage 2: Overzicht ontvangsten 2023 van Stichting De Natuur en Milieufederaties

	2023
	€
Participatiecoalitie	93.881
Plan Boom	12.908
Plan Boom '20 en '22	13.920
Boer & Buur met Natuur	11.000
Monitoring Wasbare Luiers	4.940
Landelijk NMF Loket	16.000
Werkgroep bedrijfsvoering	2.000
Energietuinen	4.200
Landbouwakkoord '21	5.000
Bijdrage fonds Nationale Postcodeloterij (verantwoording zie bijlage 1)	118.000
	.....
Totaal	<u>281.849</u>

Bijlage 3: Verantwoordingsverklaring vereniging Natuur en Milieu Gelderland

De bestuursleden van Natuur en Milieu Gelderland onderschrijven de volgende principes:

1. Binnen de instelling dient de functie 'toezicht houden' (het kritisch volgen van de organisatie en haar resultaten) duidelijk te zijn gescheiden van het 'besturen' (vaststellen of goedkeuren van plannen) en van de 'uitvoering'.
2. De instelling dient continu te werken aan een optimale besteding van middelen, zodat effectief en doelmatig gewerkt wordt aan het realiseren van de doelstelling.
3. De instelling streeft naar optimale relaties met belanghebbenden, met gerichte aandacht voor de informatieverschaffing, beveiliging van informatie en de inname en verwerking van wensen, vragen en klachten.

In deze verantwoordingsverklaring wordt beschreven op welke manier Natuur en Milieu Gelderland invulling geeft aan deze principes.

Ad 1 Functiescheiding tussen toezicht en uitvoering

Bij Natuur en Milieu Gelderland is de uitvoering van het beleid gescheiden van de functie 'besturen' en 'toezicht houden'. De Algemene Ledenvergadering, het hoogste orgaan van de vereniging, heeft de taak de organisatie en het bestuur te controleren.

Over de taakverdeling tussen directie (uitvoering) en bestuur (besturen) zijn afspraken vastgelegd in het Bestuursreglement en directiestatuut, vastgesteld op 14 september 2021. Dit bestuursreglement en directiestatuut staat op de [website van Natuur en Milieu Gelderland](#).

Ad 2 Optimale besteding van de financiële middelen

Natuur en Milieu Gelderland heeft ten doel de bevordering van natuurbehoud, landschapsbescherming en milieuzorg in de provincie Gelderland, alles in de meest ruime zin.

Natuur en Milieu Gelderland werkt voortdurend aan verbetering van de projectmatige aanpak van haar werkzaamheden. Alle activiteiten zijn gericht op het realiseren van de doelstelling van Natuur en Milieu Gelderland.

Optimalisering van de effectiviteit van de organisatie vindt op de volgende manier plaats:

- De vereniging werkt op basis van een Meerjaren Plan. In dit plan benoemt Natuur en Milieu Gelderland de speerpunten voor de komende jaren en de daarbij horende richtinggevende doelstellingen. Het bestuur biedt het plan aan de Algemene Ledenvergadering aan, die het vast stelt.
- Het bestuur stelt in samenwerking met de directie jaarlijks een werkplan met begroting op, waarin onder meer de gewenste resultaten, begrote kosten en beoogde financiering per project zijn vastgelegd. De Algemene Ledenvergadering stelt het werkplan en de begroting, al dan niet aangepast, vast.
- De directie voorziet (de gedelegeerde van) het bestuur van financiële kwartaalrapportages, waarin de gerealiseerde cijfers t.o.v. de begroting zichtbaar worden gemaakt.
- De directie informeert het bestuur over mogelijke overschrijdingen van de begroting of verschuivingen van meer dan 10% binnen de hoofdposten op de begroting.
- De vereniging heeft haar financiële reserves grotendeels ondergebracht op een spaarrekening van de ASN- en heeft een betaalrekening bij de Triodosbank. De vereniging heeft als beleid om deze reserves niet te beleggen.
- Over de voortgang van het werkplan en de afzonderlijke projecten wordt conform de daarover gemaakte afspraken aan de partners en subsidieverstrekkers gerapporteerd.
- Het bestuur stelt in samenwerking met de directie jaarlijks een jaarverslag en een jaarrekening op conform de Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties. De accountant controleert deze en voorziet de jaarrekening van een Controleverklaring. De accountant rapporteert rechtstreeks aan het bestuur over de jaarlijkse

accountantscontrole. De Algemene Ledenvergadering stelt, na de Controleverklaring van de onafhankelijke accountant gezien hebbend, het jaarverslag en de jaarrekening, al dan niet aangepast, vast.

- Het bestuur evalueert jaarlijks haar functioneren om te komen tot een verdere optimalisatie van het functioneren van het bestuur als geheel. Indien nodig voert de voorzitter individuele functioneringsgesprekken met de individuele bestuursleden.
- De organisatie streeft naar een verantwoorde verhouding tussen productiviteit en overhead. Als referentiepunten hanteren we daarbij overheadgemiddelden van vergelijkbare goede doelenorganisaties.
- Daarnaast werkt Natuur en Milieu Gelderland aan optimalisering van haar effectiviteit en uitwisseling van kennis door structurele samenwerking met lokale organisaties, de samenwerking van Natuur en Milieufederaties, terreinbeheerders en overige partners.

Ad 3. Streven naar optimale relaties met belanghebbenden

Natuur en Milieu Gelderland ondersteunt mensen, die zich actief inzetten voor hun eigen leefomgeving, voor zover passend binnen de doelstelling van Natuur en Milieu Gelderland. Zij vervult de functie van vraagbaak, aanspreekpunt en coördinator van lokale activiteiten in Gelderland. Zij beschikt daarvoor over een breed netwerk aan contacten, die bij deze ondersteuning van dienst kunnen zijn.

Gerelateerd aan de doelstelling van Natuur en Milieu Gelderland zijn belanghebbenden:

1. Lokale organisaties en individuen, die zich inzetten voor natuur, milieu, duurzame energie en landschap in Gelderland;
2. Beleidsmakers en beslissers in openbaar bestuur en bedrijfsleven, die invloed uitoefenen op het terrein van natuur, milieu en landschap in Gelderland;
3. Samenwerkingspartners;
4. Natuur en Milieu Gelderland zal zich blijven richten op beleidsbeïnvloeding via bestuurders en bedrijfsleven, maar wil zich daarnaast meer richten op een goede en efficiënte informatievoorziening aan een breed publiek; d.w.z. alle in natuur, milieu en landschap geïnteresseerde mensen.

De informatievoorziening is erop gericht om de effectiviteit van de activiteiten van Natuur en Milieu Gelderland te vergroten en de relatie met de belanghebbenden te vergroten, waarbij beveiliging van persoonsgegevens voldoet aan de Europese 'General Data Protection Regulation' die vanaf 25 mei 2018 in Nederland geldt.

Bijlage 4: Geregistreerde klachten Natuur en Milieu Gelderland 2023

Er zijn geen klachten binnengekomen in 2023.

Bijlage 5 : Verslag externe vertrouwenspersoon 2023

Voorwoord

Met ingang van maart 2023 wordt gewerkt met externe vertrouwenspersoon, t.w. Saskia Raaijmakers en Herman Tuning. Vanaf december 2023 is Elma Sandee beschikbaar als externe vertrouwenspersoon.

Eén van de taken van de vertrouwenspersoon is de eerste opvang, ondersteuning, begeleiding en nazorg van medewerkers, die te maken hebben met ongewenste omgangsvormen of met integriteitsschendingen. Daarnaast is de vertrouwenspersoon betrokken bij het geven van voorlichting aan medewerkers en leidinggevend en kunnen zij gevraagd en ongevraagd advies geven aan het management als het gaat om het creëren van een veilige werkomgeving.

In dit jaarverslag wordt een overzicht gegeven van de meldingen bij de externe vertrouwenspersoon in 2023.

Algemene trends

De laatste jaren is er veel aandacht in de media aan ongewenst gedrag in organisaties. Wij kennen inmiddels allemaal de voorbeelden, zoals The Voice of Holland, DWDD, Studio Sport, etc. Maar ook in allerlei sectoren, zoals in de sport, cultuur en in de zorg, komen steeds meer signalen van structureel overschrijdend gedrag. Door de media-aandacht wordt het taboe steeds meer doorbroken. Dit betekent niet dat “er niets meer kan”, maar dat we bewuster zijn van ons gedrag. Een (sociaal) veilige omgeving is belangrijk, waardoor het geaccepteerd wordt dat je mag aangeven wat je niet prettig vindt. Het gaat niet altijd om bewust pest-, intimidatie- of seksueel overschrijdend gedrag. Het gaat om de ervaring van de betrokken medewerker. Wat voor de één normaal gedrag is, is voor de ander ongewenst. Het effect is in ieder geval geweest dat er een forse toename is van het aantal meldingen inzake ongewenst gedrag.

Meldingen NMF Gelderland

Aard van de melding	Wanneer	Toelichting
Geen meldingen		

Trends bij NMF Gelderland

Er zijn in 2023 geen meldingen van ongewenst gedrag gedaan bij NMF landelijke koepel. Hoewel dit heel gunstig lijkt is het heel lastig om op basis hiervan een oordeel te geven of het goed, slecht of gemiddeld gaat. Als er (relatief) veel meldingen zijn, kan het een goed teken zijn, omdat men zich uit durft te spreken en meldingen niet blijven hangen. Het kan tegelijkertijd een slecht teken zijn omdat men zich niet durft uit te spreken bij het eigen management. Andersom, dus als er juist heel weinig meldingen zijn, geldt eigenlijk hetzelfde.

In Nederland is de trend dat er steeds meer meldingen worden gedaan. Men veronderstelt dat dit komt door de vele aandacht die er is voor ongewenst gedrag. Deze extra aandacht stimuleert dat mensen er over praten en met de eigen ervaringen op het gebied van ongewenst gedrag juist nu iets mee willen doen. Dit is juist een goede ontwikkeling. De cultuur moet juist zijn om bespreekbaar te maken wat men ervaart en voelt, zonder dat dit gelijk veroordeeld wordt.

Uit de eindejaar gesprekken ontstaat het volgende beeld:

Interne organisatie:

Medewerkers geven aan dat zij hun interne werkomgeving als open en veilig ervaren. Als positief punt wordt de onderlinge omgang genoemd. Dit is een basis die als uitnodigend ervaren wordt om zaken die lastig zijn bespreekbaar te maken.

Externe omgeving:

Door medewerkers wordt gesignaleerd dat de omgeving waarin MFN de activiteiten uitvoert aan het verhard en polariseren is. Medewerkers die actief zijn in werkgebieden waarin sprake is van tegenovergestelde belangen, kunnen geconfronteerd worden met gedrag dat als agressief en intimiderend ervaren kan worden.

Wanneer medewerkers met een dergelijke situatie geconfronteerd worden, worden aan de voorkant heldere afspraken gemaakt en wordt ruimte gecreëerd om te reflecteren op zaken. Daarnaast wordt in coalities gewerkt en wordt per situatie onderzocht wat nodig is.

Advies:

- Vergroot het bewustzijn in de werksituatie buiten het eigen team. Sociale veiligheid wordt vaak geassocieerd met de veiligheid die binnen het team ervaren wordt. Verdere analyse en evaluatie helpt om scherp te krijgen of de aanpak die op dit moment gehanteerd wordt, voldoende is en of aanpassingen nodig zijn.

Tot zover het Jaarverslag 2023 van de externe Vertrouwenspersonen. Ook in 2024 staan wij weer klaar voor uw medewerkers.

Heeft u vragen over dit jaarverslag of over ongewenst gedrag op de werkvloer of wilt u meer informatie over wat wij voor u kunnen betekenen? Neem contact op met Saskia Raaijmakers via ingesprek@metsaskia.nl.